

FINANSTILSYNET
THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

Resultatrapport for finansforetak

2017

Dato:
05.03.2018

Innhold

INNHold	3
1 HOVEDINNTRYKK	4
2 MAKROØKONOMISK BAKGRUNN	6
3 NORSKE OG NORDISKE FINANSKONSERN	9
3.1 NORSKE FINANSKONSERN	9
3.2 NORDISKE FINANSKONSERN	10
4 BANKER, KREDITTFORETAK OG FINANSIERINGSFORETAK	13
4.1 BANKER	13
4.2 KREDITTFORETAK	22
4.3 FINANSIERINGSFORETAK	25
4.4 FORBRUKSLÅN I BANKER OG FINANSIERINGSFORETAK	26
5 FORSIKRING	28
5.1 LIVSFORSIKRINGSFORETAK	28
5.2 PENSJONSKASSER	31
5.3 SKADEFORSIKRINGSFORETAK	35
6 RESULTAT OG BALANSE FOR HVER BRANSJE	38
7 TABELLER FOR GRUPPER	44
BANKER	44
FINANSIERINGSFORETAK	47
PENSJONSKASSER	48

Redaksjonen ble avsluttet 26. februar 2018. Alle tall er foreløpige, og det tas forbehold om endringer.
Kilde for alle tall er Finanstilsynet, så fremt annet ikke er angitt.

1 Hovedinntrykk

Norske banker oppnådde bedre resultater i 2017 enn ett år tidligere. Resultat før skatt økte fra 1,1 til 1,2 prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital (GFK). Resultatforbedringen innebar også en økning i samlet egenkapitalavkastning fra 10,6 til 11,3 prosent.

Hovedforklaringen til det økte resultatet var betydelig lavere tap på utlån enn i 2016, da flere av de største bankene gjorde store nedskrivninger på eksponeringer mot oljerelaterte næringer. Samlede utlånstap for norske banker tilsvarte 0,16 prosent av utlån, mot 0,37 prosent året før.

Til tross for en svak nedgang i gjennomsnittlig utlånsrente i 2017, bedret bankenes netto renteinntekter seg betydelig. Synkende pengemarkedsrente og reduserte risikopåslag på obligasjonsfinansieringen førte til synkende finansieringskostnader. Andre inntekter var betydelig lavere enn ett år tidligere. Hovedårsaken til dette var at bankene i 2016 hadde store gevinster på salget av eierinteresser i Visa Europe. Samtidig hadde bankene lavere positive verdiendringer på finansielle instrumenter i 2017. Totale driftskostnader økte noe siste år. Dette skyldes delvis at kostnadene i 2016 var særskilt lave som følge av bankers overgang fra ytelses- til innskuddspensjon. I tillegg forklarer innføringen av skatt på finansielle aktiviteter, fra januar 2017, deler av kostnadsøkningen. Bankenes samlede kostnad-/inntektsforhold økte med nær halvannet prosentpoeng, til 47,5 prosent.

Utlånsveksten i bankene var relativt stabil gjennom andre halvår, og var 5,9 prosent ved utgangen av 2017. Utlånsveksten til personkunder har vært høy i flere år, og var 7,4 prosent ved utgangen av 2017. For norske banker økte utlån til personkunder med 7,9 prosent siste år, mens veksten fra utenlandske bankers filialer var 5,3 prosent. Utlånsveksten til innenlandske bedriftskunder økte hvert kvartal gjennom 2017, til en tolv månedersvekst på 7,2 prosent ved utgangen av fjoråret for norske banker og utenlandske filialer samlet. Veksten tok seg kraftig opp i fjerde kvartal, hvor særlig flere av de utenlandske filialene ekspanderte betydelig. For året som helhet økte filialene utlån til innenlandske bedriftskunder med 10,5 prosent, mens veksten fra norske banker var 5,2 prosent. Omfanget av misligholdte lån gikk noe ned i forhold til utlånsmassen det siste året, og utgjorde 1,2 prosent. Innskudd fra kunder økte i takt med utlånene i 2017, og ga en stabil innskuddsdekning på 63,3 prosent ved utgangen av fjoråret.

Tolv månedersveksten i **forbrukslån** til norske kunder har sunket svakt hvert kvartal siden utgangen av første kvartal 2017. Veksten var likevel fremdeles betydelig høyere enn veksten for øvrige lån, med en vekst på 13,2 prosent ved utgangen av fjoråret. Tapsnivået på forbrukslån er betydelig høyere enn for andre typer lån, og tilsvarte 1,2 prosent av utlånsvolumet i 2017. Tapsnivået i foretakene påvirkes av salg av problemporteføljer.

Livsforsikringsforetakene hadde et resultat før skatt på 8,5 mrd. kroner (0,6 prosent av GFK) i 2017, opp fra 7 mrd. kroner (0,5 prosent av GFK) i 2016. Oppgangen i aksjemarkedene var hovedårsaken til den betydelige økningen i urealiserte gevinster, som bidro til at det verdijusterte resultatet økte med 12 mrd. kroner til 24,6 mrd. kroner i 2017.

Bokført avkastning i kollektivporteføljen var 4,6 prosent i 2017, mot 4,8 prosent i 2016. Verdijustert kapitalavkastning, som også inkluderer urealiserte gevinster, økte med et prosentpoeng til 6,2 prosent i 2017.

Aksjeandelen i kollektivporteføljen økte med 2 prosentpoeng til 17 prosent ved utgangen av 2017. Det er store variasjoner i foretakenes aksjeandel. Utlån og fordringer til amortisert kost har økt betydelig de siste årene, og i 2017 økte disse eiendelene med 2 prosentpoeng til 35 prosent av kollektivporteføljen. Veksten er blant annet drevet av en økning i utlån med pant i bolig, hovedsakelig ved porteføljeoverføringer innenfor samme konsern.

Pensjonskassenes resultat før skatt var på 4,4 mrd. kroner (1,4 prosent av GFK) i 2017, opp fra 3,3 mrd. kroner (1,1 prosent av GFK) i 2016. Bedringen i resultatet er i hovedsak drevet av verdioppgang på aksjeporteføljen. Bokført avkastning i pensjonskassene var 5,4 prosent, mot 5,2 prosent i 2016. Den verdijusterte avkastningen var 8,1 prosent, opp fra 5,4 prosent i 2016.

Skadeforsikringsforetakene (uten bl.a. captives) hadde et resultat før skatt på 8,7 mrd. kroner i 2017. Det utgjorde 20,3 prosent av premieinntektene, tre prosentpoeng lavere enn i 2016. Nedgangen skyldes en økning i forsikringsrelaterte driftskostnader, som i hovedsak kan forklares med at Gjensidige Forsikring i 2016 hadde en positiv engangs kostnadseffekt knyttet til en endring i pensjonsordningen for foretakets ansatte.

Combined ratio, summen av skade- og kostnadsprosenten, var 89,2 prosent for skadeforsikringsforetakene samlet i 2017, noe som var en økning på 2,7 prosentpoeng sammenlignet med 2016. Økningen skyldes høyere kostnadsprosent som følge av engangseffekten i Gjensidige i 2016.

Finansinntektene, og utviklingen i verdipapirmarkedene, er også av stor betydning for resultatene i skadeforsikringsforetakene. Finansresultatet var stabilt sammenlignet med 2016. Realiserte gevinster gikk noe ned i 2017 og de urealiserte gevinstene (verdiendringer) var positive, i hovedsak som følge av verdioppgang på aksjer. Aksjeandelen var 11 prosent ved utgangen av 2017 og om lag på samme nivå som ved utgangen av 2016.

2 Makroøkonomisk bakgrunn

Norsk økonomi

Den moderate veksten i norsk fastlandsøkonomi fortsetter. I fjerde kvartal 2017 økte BNP Fastlands-Norge med 0,6 prosent (sesongjustert) fra tredje kvartal. Dette er om lag samme veksttakt som i de tre foregående kvartalene, se tabell 2.1. Både BNP Fastlands-Norge og BNP totalt økte med 1,8 prosent fra 2016 til 2017. Sesongjusterte og foreløpige nasjonalregnskapstall viser at næringen bygg og anlegg bidro til produksjonsøkning gjennom 2017. I fjerde kvartal var det også klar produksjonsoppgang i industri og bergverk, særlig i fiskeindustrien og produksjon av metallvarer. På etterspørselssiden økte både privat konsum og eksporten av tradisjonelle varer. Mottak av nye kampfly bidro til at fastlandsinvesteringene også økte til tross for nedgang i boliginvesteringene. Fallet i petroleumsinvesteringene synes å flate ut. I fjerde kvartal var nedgangen 1 prosent.

Arbeidsledigheten har gått ned siden sommeren 2016. Ledighetsraten målt ved Statistisk sentralbyrås arbeidskraftundersøkelse (AKU) var 4,1 prosent i desember (sesongjustert). Dette var 0,3 prosentpoeng lavere enn ved utgangen av 2016. Veksten i samlet kreditt (K3) økte svakt fra utgangen av andre kvartal til utgangen av tredje kvartal til tross for større nedgang i utenlandsgjelden, se tabell 2.1. I fjerde kvartal steg tolv månedersveksten i innenlandsk kreditt (K2). Veksten økte både i de ikke-finansielle foretakene og husholdningene. Tolv månedersveksten i innenlandsk kreditt (K2 publikum) var 1,4 prosentpoeng høyere ved utgangen av 2017 enn ett år tidligere. Boligprisene for Norge sett under ett, har falt siden april 2017. Dette gjenspeiles i en avtakende tolv månedersvekst. Ved utgangen av fjerde kvartal hadde boligprisene gått ned 1,1 prosent siste tolv måneder. Dette er 3,0 prosentpoeng lavere tolv månedersvekst enn ved utgangen av tredje kvartal. Det er imidlertid store regionale forskjeller.

Tabell 2.1: Nøkkeltall norsk økonomi, prosentvis vekst

	1.kv.17	2.kv.17	3.kv.17	4.kv.17	Jan. 2018
BNP	-0,2	1,1	0,8	-0,3	
BNP Fastlands-Norge	0,6	0,6	0,7	0,6	
Boligpris (12 mnd.vekst v/utgang)	11,9	6,6	1,9	-1,1	-2,2
K3	1,1	1,1	1,2		
K3 Utenlandsgjeld	-11,7	-12,9	-13,6		
K2	5,2	5,7	5,8	6,3	
K2 Husholdninger	6,7	6,6	6,4	6,5	
K2 Ikke-finansielle foretak	2,3	4,0	4,7	6,4	
Arbeidsledighet (AKU)	4,5	4,3	4,0	4,1	

Tallene for BNP og arbeidsledighet er sesongjustert. De øvrige er 12-månedersvekst ved utgangen av perioden.

Kilder: Statistisk sentralbyrå, Eiendom Norge, Eiendomsverdi og Finn.no

Aksje- og rentemarkeder

I første halvår 2017 var det en betydelig oppgang i aksjemarkedene internasjonalt, se figur 2.1. I USA og Japan fortsatte den positive utviklingen i tredje og fjerde kvartal, mens den var svakere i euroområdet mot slutten av året. I Japan var oppgangen spesielt sterk i fjerde kvartal, se tabell 2.2. Verdien av aksjer notert på Oslo Børs økte betydelig i 2017, og mer enn markedene i euroområdet, USA og Japan. Hittil i 2018 har aksjemarkedene internasjonalt vært preget av større usikkerhet og har falt markert tilbake. Uroen i markedene tiltok betydelig fra slutten av januar. Oslo Børs har også falt siden årsskiftet, se figur 2.1.

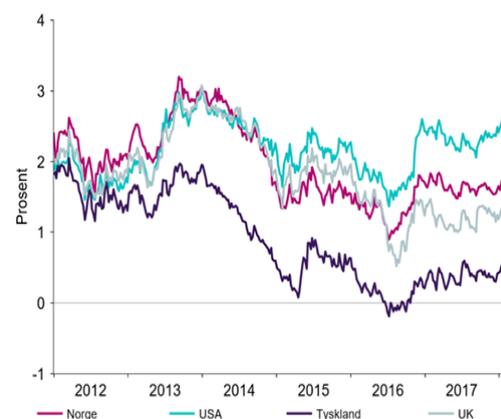
Nivået på de lange statsrentene i USA falt i første halvår 2017, hovedsakelig som følge av lavere inflasjonsforventninger og forventninger til en mer gradvis innstramning av pengepolitikken. Etter små bevegelser i tredje kvartal trakk de lange amerikanske statsrentene opp mot slutten av året, se figur 2.2. Den amerikanske sentralbanken (FED) hevet styringsrenten tre ganger i 2017, senest i desember. Dette bidro til at de amerikanske korte rentene steg gjennom året. De lange rentene i Tyskland økte spesielt gjennom første halvår. Mot slutten av 2017 og inn i 2018 har rentene både i USA og euroområdet trukket markert opp. De lange norske rentene falt noe i første halvår 2017, men økte fra desember sammen med oppgangen i internasjonale renter, se figur 2.2 og tabell 2.2. De korte norske pengemarkedsrentene falt svakt gjennom hele 2017, men har steget noe hittil i 2018.

Figur 2.1: Aksjeindekser (MSCI) utvalgte land

Kilde: Thomson Reuters Datastream

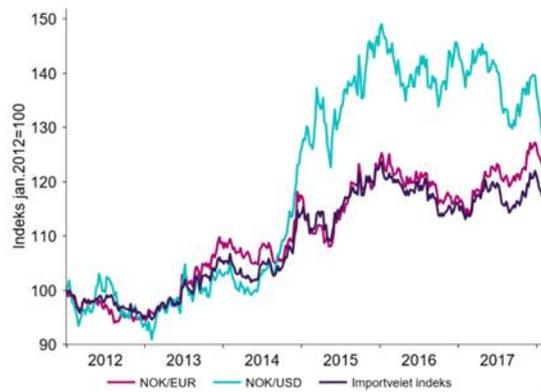
Figur 2.2: Rente på 10-årige statsobligasjoner

Kilde: Thomson Reuters Datastream

Den norske kronen styrket seg markert mot dollar i 2017, se figur 2.3. Kronestyrkelse kan trolig ses i sammenheng med en generelt svakere dollar samt stigende oljepris i perioden. Ved utgangen av fjoråret var oljeprisen nær 25 prosent høyere enn ved inngangen til året. Kronesvekkelsen mot euro i 2017 kan trolig forklares med redusert usikkerhet og økt økonomisk vekst i euroområdet. Hittil i 2018 har kronen styrket seg svakt mot flere nøkkelvalutaer.

Figur 2.3: Valutakursutvikling

Kilde: Thomson Reuters Datastream

Tabell 2.2: Verdipapir-, rente- og valutamarkedet.

Endring i prosent (aksjer og valuta) og basispunkter (renter)

		Nivå	Endr. i basispkt (renter), i % (aksjer og valuta)			
		12.02.18	4.kv.17	2017	Hittil 2018	
Aksjemarkeder	Norge		5,0	23,2	-3,0	
	USA		6,5	21,9	-1,8	
	Euroområdet		-0,5	13,4	-4,0	
	Japan		8,6	20,1	-4,2	
	Verden		5,6	23,1	-2,4	
Statsrenter 10 år	Norge	1,94	1	-5	29	
	USA	2,83	9	-2	42	
	Tyskland	0,75	-4	22	33	
Pengemarkedsrenter	Norge	0,87	0	-36	6	
	USA	1,42	36	70	13	
Swaprenter Norge	3 mnd	Euroområdet	-0,38	-1	-5	0
	2 år		1,24	5	-16	11
	5 år		2,32	34	63	26
	10 år		-0,13	2	1	2
Valutakurser	EUR NOK	9,75	4,4	8,2	-0,6	
	USD NOK	7,95	2,8	-5,0	-2,5	
	Imp.vektet NOK	107,30	4,2	4,7	-0,9	

Kilde: Thomson Reuters Datastream

3 Norske og nordiske finanskonsern

Kapitlet baserer seg på offentlige tall fra finanskonsernene på tidspunktet denne rapporten blir skrevet. I det følgende vises resultatene og enkelte nøkkeltall, samt resultater på ulike virksomhetsområder slik konsernet selv fremstiller resultatene i sine regnskapsrapporter.

3.1 Norske finanskonsern

De største norskeide finanskonsernene er aktører innenfor de fleste delene av finanssektoren. Av disse er det ett finanskonsern, DNB ASA, som er bankdominert. DNB ASA er det største norske finanskonsernet med en forvaltningskapital på 2 698 mrd. kroner ved utgangen av 2017. Blant de forsikringsdominerte konsernene er KLP-konsernet størst, med en forvaltningskapital på 652 mrd. kroner ved utgangen av 2017.

Tabell 3.1: Resultat før skatt og egenkapitalavkastning for norskeide finanskonsern

	2017			2016		
	Mill. kr.	% av GFK	EK-avkastn.	Mill. kr.	% av GFK	EK-avkastn.
DNB ASA	26 858	1,0 %	10,8 %	23 387	0,9 %	10,1 %
Storebrand	2 405	0,4 %	11,0 %	2 506	0,5 %	9,5 %
SpareBank 1 Gruppen*	2 210		22,7 %	2 019	3,3 %	17,2 %
KLP-konsernet	2 474	0,4 %	9,6 %	2 449	0,4 %	10,9 %
Gjensidige Forsikring ASA	5 829	4,1 %	21,3 %	6 140	4,6 %	21,4 %

Kilde: Delårsrapporter

*Sparebank 1 Gruppen har ikke publisert balansetall for 2017

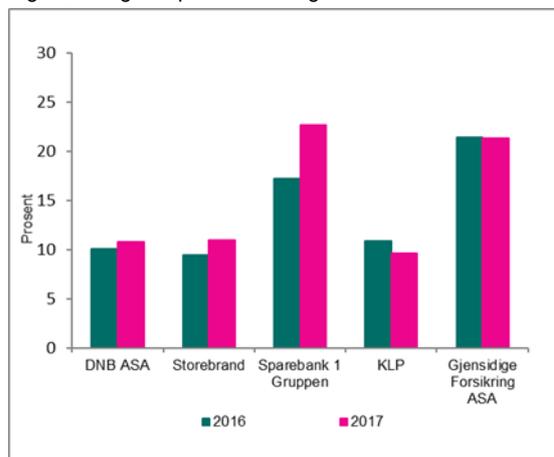
DNB ASA, KLP Konsern og Sparebank 1 Gruppen rapporterte bedret inntjening i 2017, sammenlignet med 2016, se tabell 3.1. DNB ASA hadde en god vekst i netto renteinntekter drevet av god tilgang på rimelig finansiering, økt volum og høyere marginer på utlån. Driftskostnader økte med 3,6 prosent fra 2016, justert for engangskostnader, som følge av blant annet høyere IT- og digitaliseringskostnader. Sparebank 1 Gruppen bedret resultatet før skatt med 9 prosent fra 2016. Livsforsikringsforetaket oppnådde et svært godt resultat, mens det var en liten nedgang i resultatet fra skadeforsikring som følge av høyere skade- og kostnadsprosent. KLP Konsern hadde også en nedgang i resultat fra skadeforsikring som følge av økt skade- og kostnadsprosent, men rapporterte en liten bedring i resultat før skatt i 2017 som følge av bedret gevinst fra finansielle instrumenter.

Storebrand-konsernet oppnådde bedre resultat i segmentene sparing og forsikring. Høyere operasjonelle kostnader samt økte avskrivninger i den svenske delen av virksomheten bidro likevel til en liten nedgang i resultat før skatt i 2017, sammenlignet med 2016. Resultat før skatt for Gjensidige Forsikring sank noe i 2017, hovedsakelig som følge av økt skade- og kostnadsprosent for forsikringsvirksomheten samt høyere

konsernkostnader sammenlignet med 2016. Sammenliknet med 2016 økte resultatet fra pensjon og livsforsikring for alle finanskonsernene, unntatt Gjensidige.

DNB, Storebrand, KLP og Gjensidige økte forvaltningskapitalen i 2017. Sparebank 1 Gruppen har foreløpig ikke publisert forvaltningskapital for utgangen av 2017. Med unntak av KLP og Gjensidige bedret også alle finanskonsernene egenkapitalavkastningen i samme periode. Gjensidige og KLP reduserte egenkapitalavkastningen med hhv 0,1 og 1,3 prosentpoeng, både som følge av lavere resultat og økt egenkapital.

Figur 3.1: Egenkapitalavkastning

Kilder: Delårsrapporter

Figur 3.2: Aksjekursutvikling, t.o.m. uke 6 2018

Kilder: Delårsrapporter

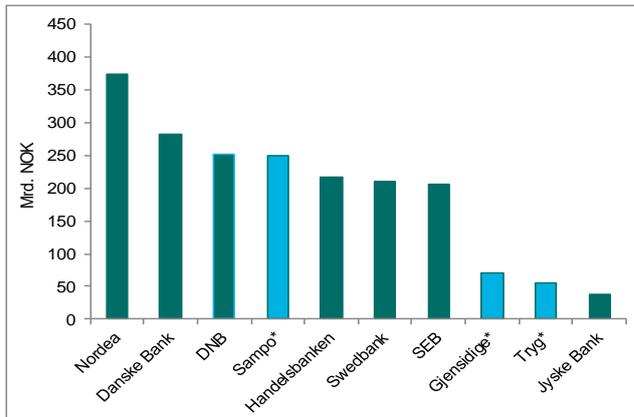
Aksjekursutviklingen i 2017 viste oppgang for Gjensidige Forsikring ASA, DNB ASA og Storebrand ASA med en økning på henholdsvis 12, 17 og 41 prosent siden utgangen av 2016.

3.2 Nordiske finanskonsern

Nordea er størst av de nordiske finanskonsernene målt etter både forvaltningskapital og markedsverdi, se figur 3.3. DNB er tredje størst vurdert til markedsverdi, og fjerde størst målt etter forvaltningskapital. Sju av de ti største konsernene har virksomhet i Norge.

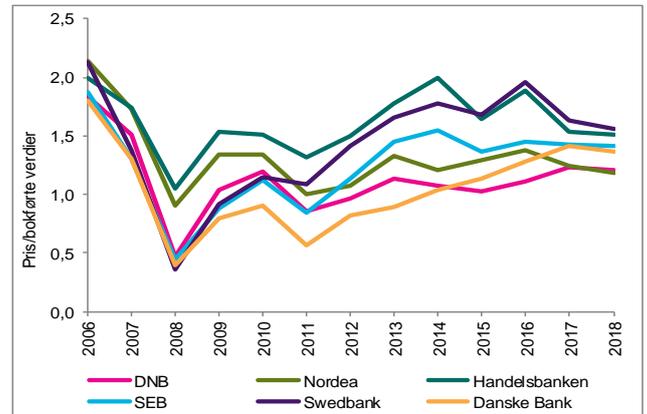
Swedbank og Handelsbankens aksjer har de siste årene vært høyest verdsatt målt etter bokførte verdier (P/B), se figur 3.4. Målt etter markedsverdi i forhold til løpende inntjening (P/E), 5. februar 2018, lå Handelsbanken høyest med en aksjekurs på 13,4 ganger inntjeningen, og Danske Bank lavest med en aksjekurs på 10,9 ganger inntjeningen. DNB var verdsatt til 11,7 ganger inntjeningen, marginalt høyere enn gjennomsnittet for de store nordiske finanskonsernene.

Figur 3.3: Markedsverdi nordiske finanskonsern

Kilde: J.P. Morgan, 5. februar 2018
*Sampo, Gjensidige og Tryg er forsikringsdominert

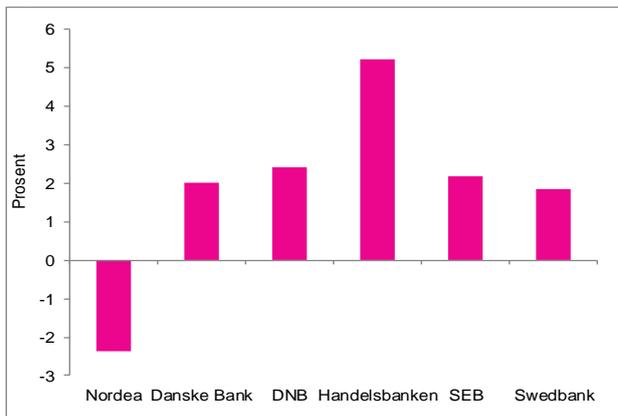
Figur 3.4: Pris/bokført verdi

Kilde: J.P. Morgan, 5. februar 2018

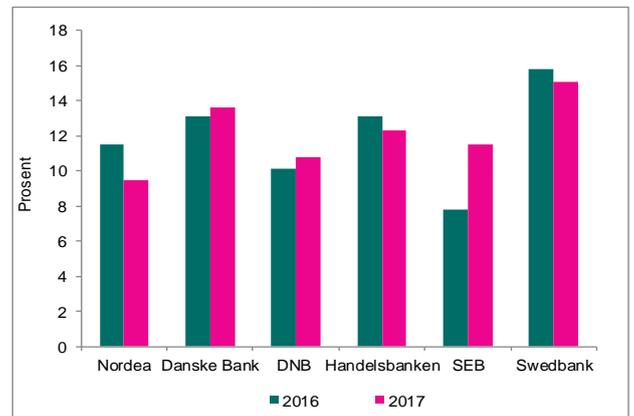
Nordea er eneste konsern med en nedgang i utlånene sammenlignet med ett år tilbake, se figur 3.5. DNB og Nordea slo sammen sine baltiske virksomheter i det svenske holdingforetaket Luminor Group AB 1. oktober 2017. DNB har en eierandel i foretaket på om lag 44 prosent. DNB og Nordea hadde lavest egenkapitalavkastning av de nordiske finanskonsernene i 2017, se figur 3.6. Den relativt lave egenkapitalavkastningen i DNB må ses i sammenheng med at konsernet har høyest egenkapital av de nordiske finanskonsernene målt som andel av forvaltningskapital. SEB hadde nedskrivninger på materielle og immaterielle eiendeler i 2016, blant annet en stor nedskrivning av goodwill. Swedbank hadde høyest egenkapitalavkastning av de nordiske finanskonsernene med 15,1 prosent.

Figur 3.5: Utlånsvekst 12 måneder (lokal valuta)

Kilde: Kvartalsrapporter

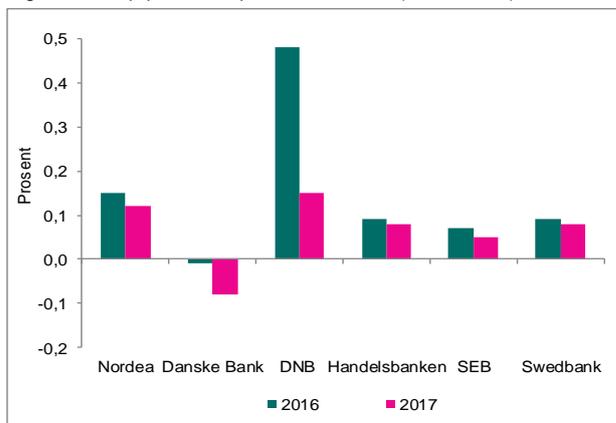
Figur 3.6: Egenkapitalavkastning (annualisert)

Kilde: Kvartalsrapporter

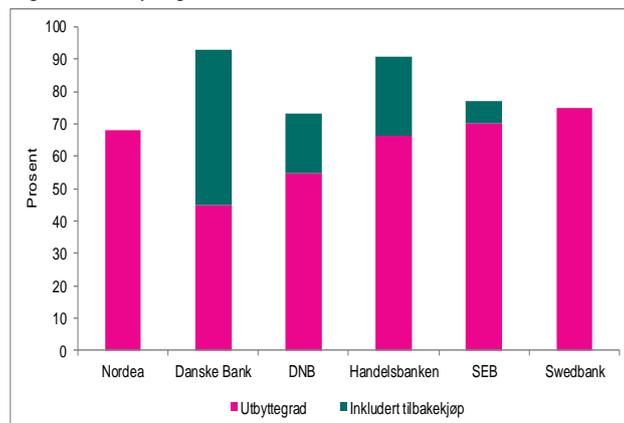
Utlånstapene i de nordiske finanskonsernene var lave i 2017, se figur 3.7. Danske Bank foreslår en utbyttegrad på 45 prosent. I tillegg har banken vedtatt et tilbakekjøpsprogram for egne aksjer på ytterligere 10 mrd. danske kroner. Inkludert tilbakekjøp av egne aksjer vil utbyttegraden være 93 prosent. DNB foreslår en utbyttegrad på 55 prosent. Når tilbakekjøp av aksjer det siste året inkluderes, vil utbyttegraden være 73 prosent. Se utbyttegrad inkludert eventuelle tilbakekjøp av aksjer og ekstraordinære resultatposter i figur 3.8.

Figur 3.7: Tap på utlån i prosent av utlån (annualisert)

Kilde: Kvartalsrapporter

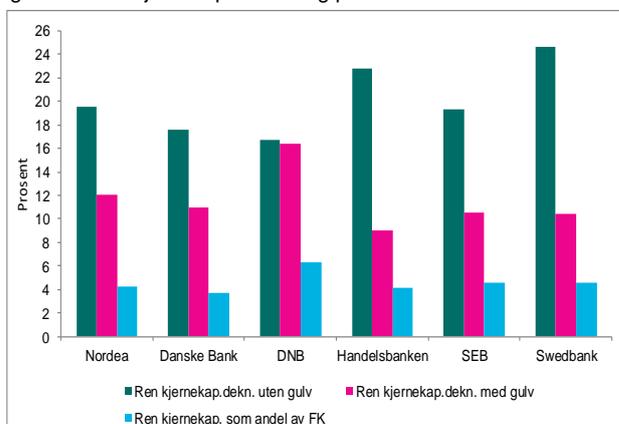
Figur 3.8: Utbyttegrad i 2017

Kilde: Kvartalsrapporter

De seks største nordiske bankene benytter IRB-modeller for beregning av kapitalkrav. DNB hadde høyest ren kjernekapitaldekning (med Basel I-gulv) ved utgangen av 2017 med 16,4 prosent. Differansen mellom ren kjernekapitaldekning med og uten gulv på beregningsgrunnlaget, varierte fra 0,3 prosentpoeng i DNB til 14,1 prosentpoeng i Swedbank. Forskjellene er klart størst for de svenske finanskonsernene, se figur 3.9. DNB hadde høyest ren kjernekapital som andel av forvaltningskapitalen med 6,4 prosent, mens de andre konsernene lå mellom 3,8 og 4,6 prosent.

Figur 3.9: Ren kjernekapitaldekning per 31.12.2017

Kilde: Kvartalsrapporter

4 Banker, kredittforetak og finansieringsforetak

4.1 Banker

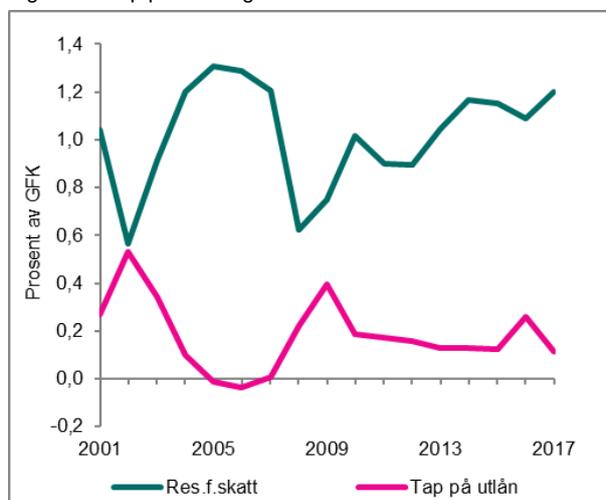
- Bedret resultat som følge av økte nettorente og lavere tap på utlån
- Stabilt høy utlånsvekst til personkunder, betydelig økt veksttakt i utlån til bedrifter
- Fremdeles høy vekst i forbrukslån, men noe synkende veksttakt i de tre siste kvartalene

Omtalen nedenfor tar for seg utviklingen i samtlige 122 norske banker. For banker som er finanskonsern benyttes regnskapstall for bankkonsern, for øvrige banker benyttes morbanktall. Vekstrater gjelder de siste 12 måneder, såfremt ikke annet er angitt. Bankene deles i tre grupper: de syv større bankene (DNB Bank og de seks store regionsparebankene, som utgjør 72 prosent av samlet forvaltningskapital i norske banker), mellomstore banker (24 banker med mer enn 10 mrd. kroner i forvaltningskapital, som utgjør 20 prosent av total forvaltningskapital) og mindre banker (91 banker med mindre enn 10 mrd. kroner i forvaltningskapital, som utgjør 8 prosent av total forvaltningskapital).

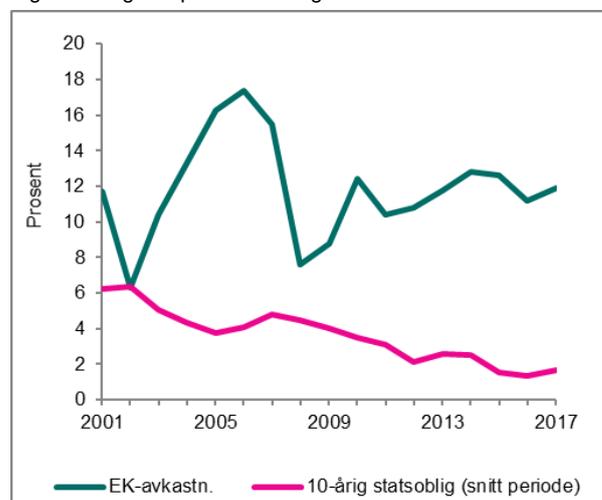
Resultat

Bankene samlet bedret resultat i 2017 sammenlignet med året før. I forhold til gjennomsnittlig forvaltningskapital (GFK) steg resultat før skatt fra 1,1 til 1,2 prosent, se figur 4.1. Egenkapitalavkastningen økte fra 10,6 til 11,3 prosent, se figur 4.2 og tabell 4.1. Den viktigste forklaringen til bedringen i resultat var lavere tap på utlån, i tillegg til en økning i netto renteinntekter. Kostnadsnivået var noe høyere enn året før, påvirket av innføringen av skatt på finansielle tjenester fra og med 2017.

Figur 4.1: Tap på utlån og resultat før skatt

Figur 4.2: Egenkapitalavkastning

Kilde: Norges Bank (statsobligasjonsrente)

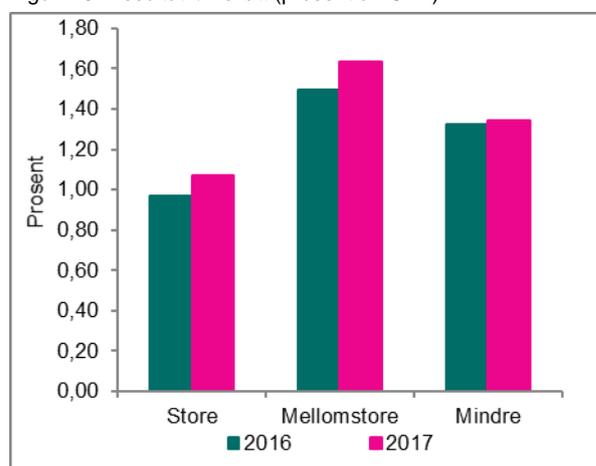
Bedringen i egenkapitalavkastning var særlig sterk for gruppen av de mellomstore bankene, med en økning på nær 2 prosentpoeng, til 13,7 prosent. Se kapittel 7 for tabeller med de ulike gruppenes resultater.

Tabell 4.1: Resultat for samtlige norske banker

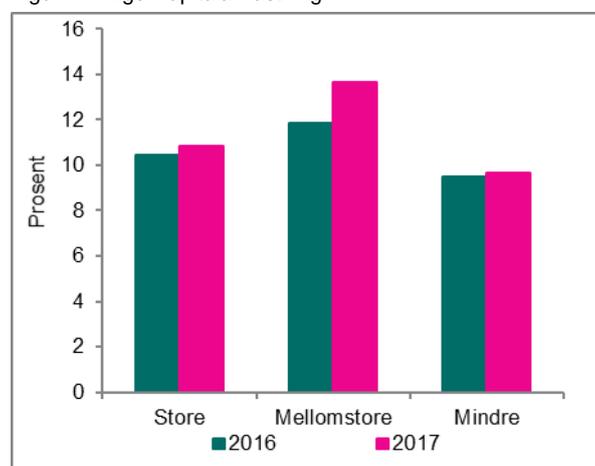
	2017		2016	
	Mill. kr.	% GFK	Mill. kr.	% GFK
Netto renteinntekter	78 639	1,72	72 163	1,63
Andre inntekter	28 692	0,63	31 573	0,71
herav verdiendr. finansielle instrumenter	6 027	0,13	8 425	0,19
Driftskostnader	48 102	1,05	44 017	0,99
herav lønn og personalkostnader	24 114	0,53	22 200	0,50
Resultat før tap på utlån	59 229	1,30	59 719	1,35
Bokførte tap på utlån	5 148	0,11	11 528	0,26
Gev/tap ikke-fin.ei /langsiktede verdip.	719	0,02	128	0,00
Resultat før skatt	54 800	1,20	48 319	1,09
Skattekostnad	11 373	0,25	9 529	0,21
Resultat etter skatt	43 427	0,95	38 790	0,87
Egenkapitalavkastning (%)	11,3		10,6	

Netto renteinntekter i forhold til GFK økte betydelig sammenlignet med året før for bankene samlet. Reduksjon i pengemarkedsrenten og lavere risikopåslag på obligasjonsfinansieringen bidro særlig til bedringen.

Figur 4.3: Resultat før skatt (prosent av GFK)

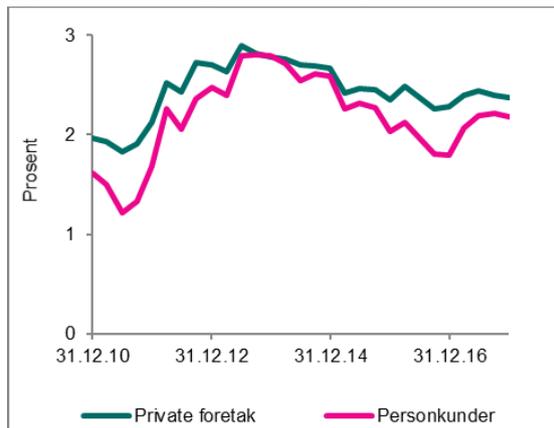
Figur 4.4: Egenkapitalavkastning

Flere banker har utstedt fondsobligasjoner (hybridkapital) med egenskaper som etter internasjonale regnskapsregler medfører klassifisering som egenkapital i stedet for gjeld. Renten på slike obligasjoner skal føres direkte mot egenkapitalen, i stedet for å inngå i ordinære rentekostnader. Denne regnskapsføringen bidrar dermed, isolert sett, til å øke netto renteinntekter og ordinært resultat. Denne hybridkapitalen inngår ikke i beregningen av egenkapitalavkastning, siden obligasjonene betjenes med løpende renter (bankene har en rett til å ikke utbetale renter i situasjoner med svekket soliditetssituasjon.) Alle de store bankene har utstedt slik hybridkapital. For gruppen samlet bedres resultat før skatt med om lag 3 basispunkter på grunn av klassifikasjonen som egenkapital, fra 1,04 til 1,07 prosent av GFK.

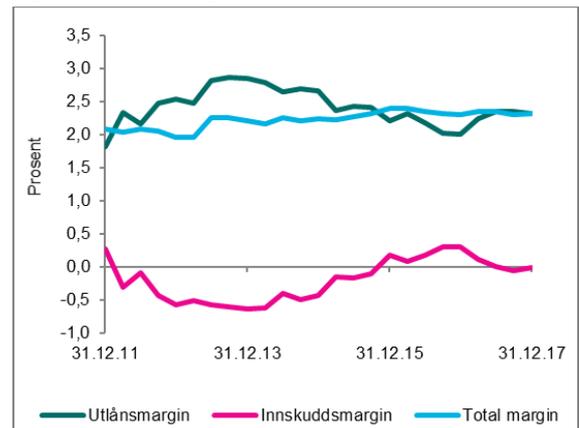
Gjennom 2017 reduserte bankene gjennomsnittlig rente på utlån til bedrifter. Som følge av større reduksjon i pengemarkedsrenten var likevel gjennomsnittlig utlånsmargin for året høyere enn i 2016. For utlån til personkunder har gjennomsnittlig utlånsrente vært relativt stabil det siste året, se figur 4.5. Gjennomsnittlig innskuddsrente ble redusert i takt med utlånsrenten siste år, slik at den uvektede totalmarginen var nokså stabil, se figur 4.6.

Figur 4.5: Utlånsmarginer til bedrifter/personkunder

Kilde: Oslo Børs (for referanserenten, 3mnd NIBOR)

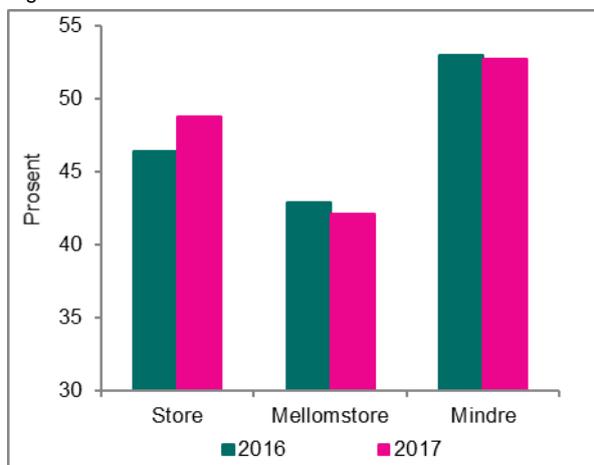
Figur 4.6: Rentemarginer

Kilde: Oslo Børs (for referanserenten, 3mnd NIBOR)

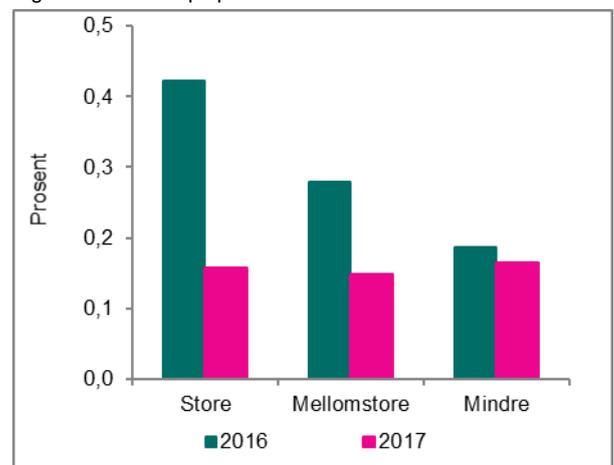
Andre inntekter var betydelig lavere enn året før, påvirket av bankenes store gevinster på salget av Visa i 2016. Bankene hadde også klart lavere verdiendringer på finansielle instrumenter i 2017, mens netto provisjonsinntekter viste positiv utvikling. Driftskostnadene økte noe siste år, både i forhold til GFK og til driftsinntektene. Det var særlig lønns- og personalkostnader som forklarte økningen. Dette skyldtes både svært lave pensjonskostnader i 2016, i forbindelse med overgang fra ytelses- til innskuddspensjon, og innføringen av ny skatt på finansielle tjenester fra 2017. Bankenes samlede kostnad-/inntektsforhold økte fra 46,2 til 47,5 prosent. Det var særlig gruppen av de største bankene som hadde en økning i kostnadsnivået i 2017, se figur 4.7, mens gruppen av de mellomstore hadde en viss bedring.

Figur 4.7: Kostnad-/inntektsforhold

Ekskl. verdiendringer på finansielle instrumenter

Figur 4.8: Utlånstap i prosent av utlån

Bankenes tap på utlån utgjorde 0,16 prosent av utlånsvolumet i 2017 (0,14 prosent dersom utlån overført til gruppeeide OMF-foretak inkluderes), mer enn en halvering i forhold til ett år tidligere. Det var særlig gruppen av de store bankene som fikk betydelig lavere tap enn året før, da flere gjorde store nedskrivninger på eksponeringer mot oljerelaterte næringer. I gruppen av mellomstore banker skilte Bank Norwegian seg ut, med tap på 2,0 prosent.

Balanse

Bankene hadde en vekst i brutto utlån til kunder på 5,9 prosent siste år, se tabell 4.2. Vekstraten var nær uendret det siste halvåret.

Tabell 4.2: Balanseposter for samtlige norske banker

	31.12.2017		31.12.2016		vekst i %
	Mrd.kr	% av br. utlån	Mrd.kr	% av br. utlån	
Forvaltningskapital	4 482,9		4 286,1		4,6
Brutto utlån til kunder	3 308,4		3 117,7		6,1
... Inkl. utlån i gruppeeide OMF-foretak	3 581,0		3 381,5		5,9
Tapsnedskrivninger på utlån	-25,1	-0,8	-26,4	-0,9	-5,0
herav individuell tapsnedskrivning	-15,0	-0,5	-14,9	-0,5	0,6
herav gruppenedskrivning	-10,1	-0,3	-11,5	-0,4	-12,2
Brutto misligholdte utlån	38,3	1,2	41,5	1,3	-7,8
Gjeld til kredittinstitusjoner	280,7		272,0		3,2
Innskudd fra kunder	2 095,2		1 974,7		6,1
Verdipapirgjeld	1 434,7		1 359,3		5,5
Innskuddsdekning (%)	63,3		63,3		

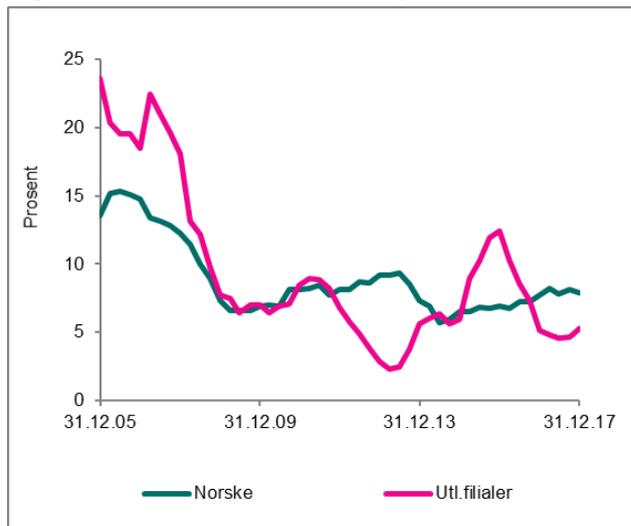
Utlånsveksten siste år var særlig høy for gruppene av mindre og mellomstore banker, med henholdsvis 9,6 og 9,1 prosent, se figur 4.9. Vekstraten for de mellomstore var betydelig påvirket av svært høy vekst for enkelte banker med sterk satsing innen forbruksfinansiering.

Figur 4.9: Utlåns- og innskuddsvekst i 2017

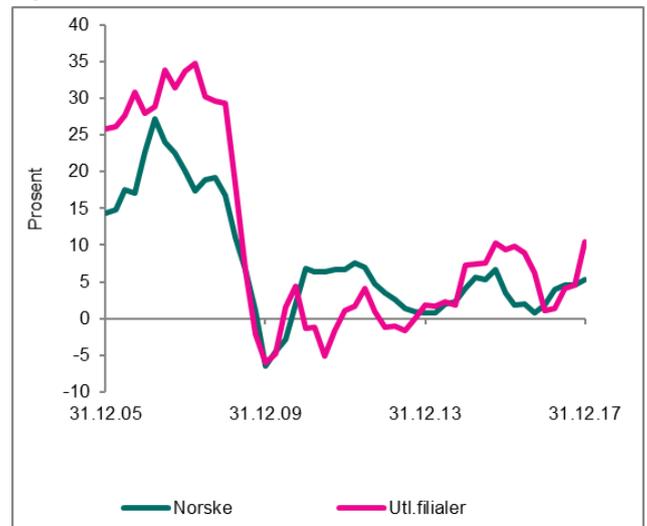

Norske bankers 12-måneders utlånsvekst til innenlandske personkunder var relativt stabil gjennom 2017, og var 7,9 prosent ved utgangen av fjoråret, se figur 4.10. Utlånsveksten fra utenlandske bankers filialer var 5,3 prosent på samme tidspunkt. For norske banker og utenlandske bankers filialer samlet var veksten 7,4 prosent ved utgangen av 2017, og hadde vært tilnærmet stabil de siste tre årene. Norske bankers utlånsvekst til innenlandske bedriftskunder økte svakt gjennom 2017, til en vekstrate på 5,2 prosent ved utgangen av fjoråret. Utenlandske bankers filialer økte veksttakten betydelig i fjerde kvartal, til en årsvekst på 10,5 prosent ved utgang av 2017. For norske banker og utenlandske filialer samlet tok utlånsveksten til bedrifter seg markert opp gjennom 2017, til en årsvekst ved utgang av fjoråret på 7,2 prosent.

Figur 4.10: Vekst i utlån til innenlandske personkunder

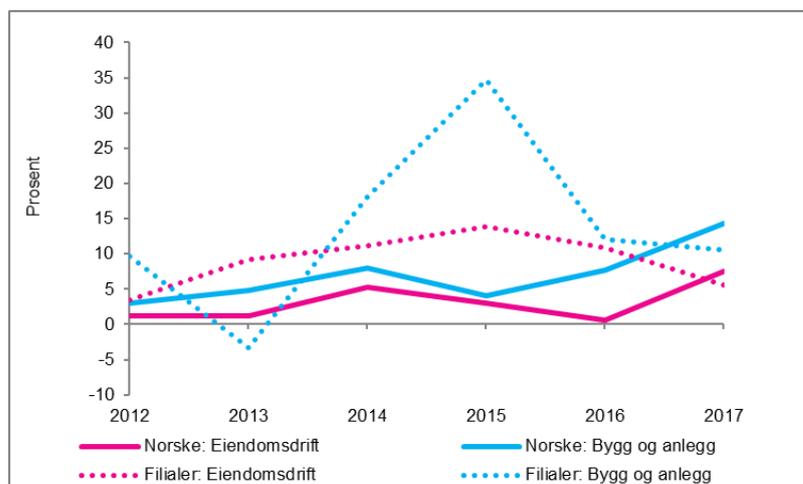

Figur 4.11: Vekst i utlån til innenlandske bedriftskunder

Utlån til eiendomsdrift utgjør den dominerende delen av næringsporteføljen til både norske banker og utenlandske filialer, med hhv. 40 og 51 prosent (av utlån til innenlandske næringslivskunder). Bygg og anlegg utgjør ytterligere 12 prosent for norske banker og 8 prosent for filialene. Den sterke utlånsveksten fra filialer de siste årene har i stor grad kommet på lån til næringseiendom, hvor veksten har vært betydelig høyere enn veksten fra norske banker. For 2017 var veksten fra norske banker noe høyere, med 7,5 prosent mot filialenes 5,6 prosent, se figur 4.12. I 2017 hadde de utenlandske bankene særlig høy vekst til oljerelaterte næringer, tjenesteyting og industri.

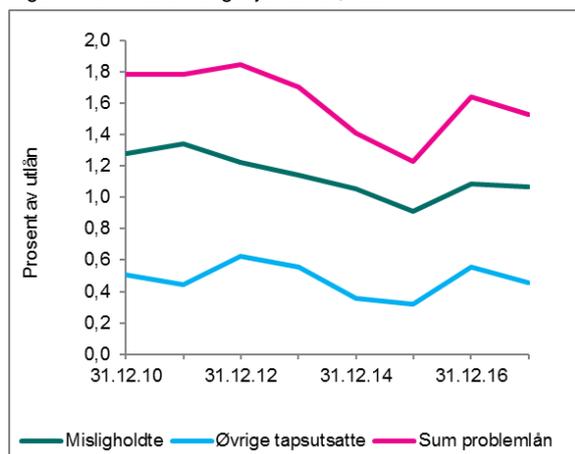
Figur 4.12: Utlånsvekst til eiendomsdrift og bygg & anlegg, norske banker og utenlandske filialer¹

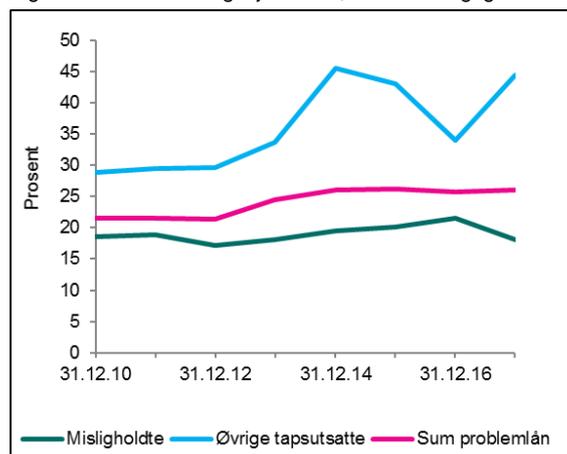
Bankenes totale tapsnedskrivninger var 5 prosent lavere enn ett år tidligere. I forhold til utlånsvolumet innebar det en reduksjon fra 0,9 til 0,8 prosent. Nedgangen forklares av en reduksjon av de gruppemessige nedskrivningene med 12 prosent siste år, mens de individuelle nedskrivningene var nær uendret. Det var særlig sterk reduksjon i gruppemessige nedskrivninger for de større bankene, hvor store deler av reduksjonen kom i fjerde kvartal.

Omfanget av misligholdte engasjementer (klassifisert som mislighold senest 30 dager etter forfall/overtrekk) var 8 prosent lavere enn ett år tidligere. I forhold til utlånsmassen sank misligholdsnivået fra 1,3 til 1,2 prosent. Det var særlig gruppen av de største bankene som hadde sterk reduksjon i mislighold siste år, fra 1,2 til 0,8 prosent av utlånsvolumet. Høyest nivå på mislighold hadde de mellomstore bankene, med 1,8 prosent av utlånsvolumet, påvirket av enkelte banker med store forbrukslånsporteføljer.

Figur 4.13: Problemengasjementer, volum

Figur 4.14: Problemengasjementer, nedskrivningsgrad

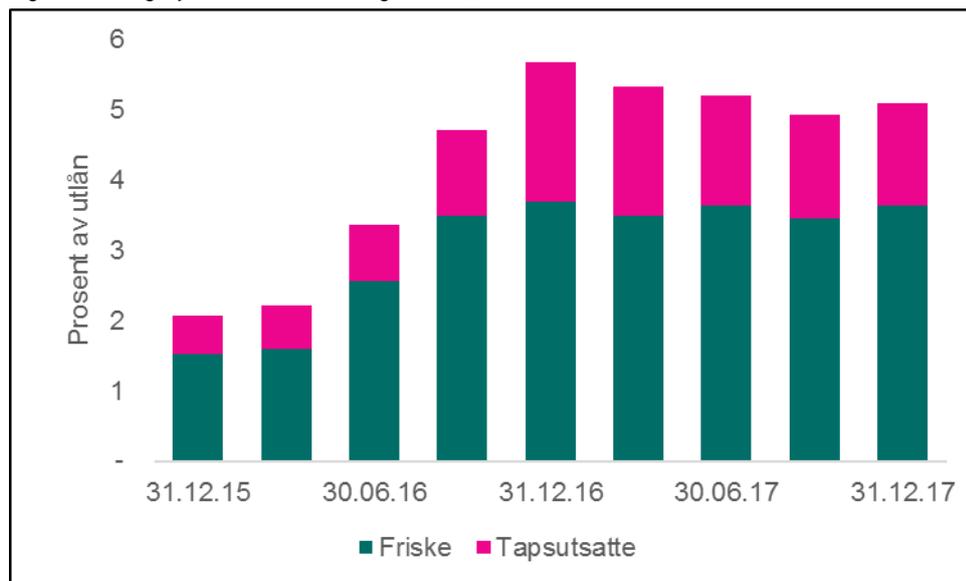

¹ Vekstratene for 2017 er justert for filialiseringen av Nordea Bank Norge, gjennomført primo januar 2017. For tidligere perioder inngår Nordea Bank Norge ASA i tallene for norske banker.

Bankene har foretatt tapsnedskrivninger på misligholdte engasjementer tilsvarende 18 prosent av misligholdsvolumet², 3 prosentpoeng lavere enn ett år tidligere, se figur 4.14. For øvrige tapsutsatte engasjementer (engasjementer som ikke er misligholdt, men hvor bankene har gjort nedskrivninger) var nedskrivningsgraden 44 prosent, en økning på 10 prosentpoeng siste år. Økningen i nedskrivningsgrad for disse engasjementene forklares både av en reduksjon i omfanget av øvrige tapsutsatte engasjementer på 12 prosent, samtidig som tapsnedskrivningene på slike engasjementer økte med 15 prosent. For totale problemengasjementer, misligholdte og øvrige tapsutsatte, var det en reduksjon siste år, fra 1,6 til 1,5 prosent av utlån. Nedskrivningsgraden for summen av problemengasjementer var tilnærmet stabil, på 26 prosent.

Nedturen for oljerelaterte næringer, som følge av oljeprisfallet i 2014, førte både til økte utlånstap og til en markert økning i omfanget av lån med betalingslettelse.³ For betydelige deler av engasjementene hvor bankene har innvilget betalingslettelse er det så langt ikke foretatt tapsnedskrivninger. Som figur 4.15 viser, økte omfanget av betalingslettelse markert frem til utgangen av 2016, for deretter å ha sunket svakt de påfølgende kvartalene. Ved utgangen av 2017 var det innvilget betalingslettelse på 5,1 prosent av bankenes utlån til ikke-finansielle foretak.

Figur 4.15: Engasjementer med betalingslettelse, ikke-finansielle foretak

Finansiering

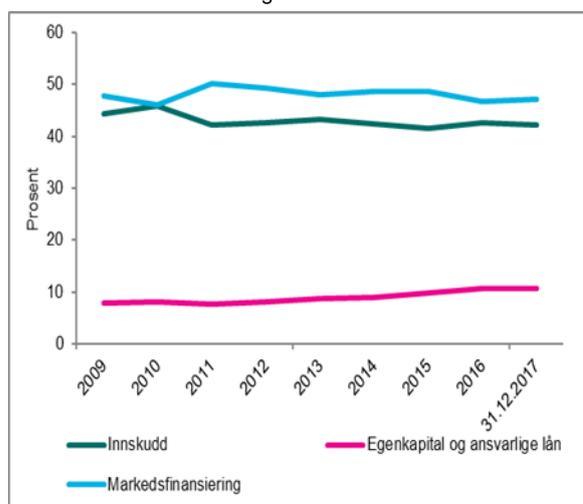
Bankenes finansiering består i hovedsak av innskudd fra kunder og innlån i penge- og obligasjonsmarkedene. Andelen kundeinnskudd av total finansiering var 42 prosent ved utgangen av fjerde kvartal 2017. Markedsfinansiering utgjorde 47 prosent. Andelene har ligget relativt stabilt de siste årene, se figur 4.16.

² Tallene i dette avsnittet omfatter ikke datterselskaper i utlandet.

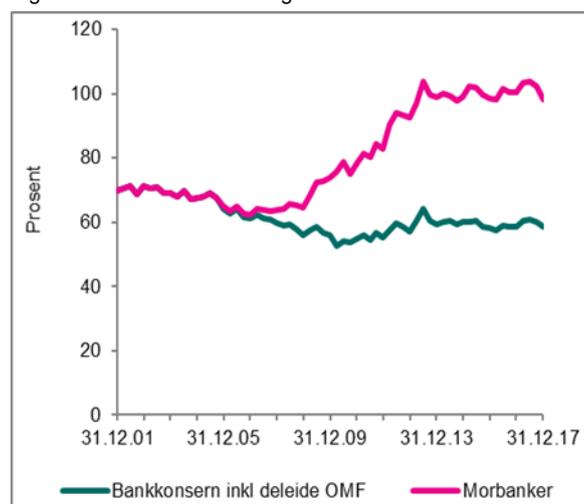
³ Tallene for betalingslettelse omfatter rapportering (CRDIV/FINREP) fra 24 av de større norske bankene.

Innskudd fra kunder steg samlet sett med 6,1 prosent i 2017. Veksten var særlig høy for de mindre og mellomstore bankene som hadde en årsvekst på henholdsvis 8,7 og 8,2 prosent. Innskuddsveksten for disse to gruppene påvirkes av høy vekst i flere banker med stor satsing innen forbruksfinansiering. Holdes disse bankene utenfor ville innskuddsveksten i de to gruppene vært henholdsvis 6,2 og 4,4 prosent. Innskuddsdekningen (innskudd i prosent av utlån) i de norske morbankene sank med 4 prosentpoeng i fjerde kvartal, og med 2 prosentpoeng siste år, til 98 prosent. På konsernnivå var innskuddsdekningen 59 prosent, inkludert lånene som ligger i deleide OMF-foretak, se figur 4.17.

Figur 4.16: Finansieringskilder, banker og OMF-foretak.
Prosent av total finansiering

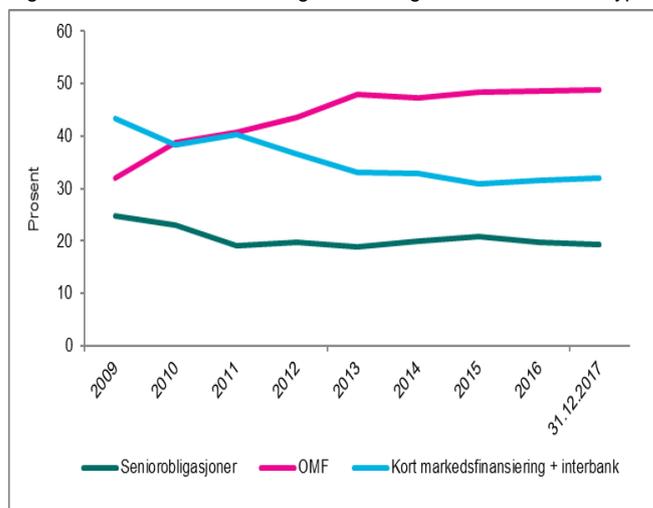

Figur 4.17: Innskuddsdekning

Bankenes markedsfinansiering består av seniorobligasjoner, OMF og kort markedsfinansiering inkludert interbankgjeld. OMF utgjør den største andelen av bankenes markedsfinansiering. Ved utgangen av fjerde kvartal 2017 var andelen på rett i underkant av 50 prosent. Andelen kort markedsfinansiering var 32 prosent og andelen seniorobligasjoner var 19 prosent. Andelen har vært relativt stabile de seneste årene, se figur 4.18.

Figur 4.18: Markedsfinansiering i banker og OMF-foretak, etter type.

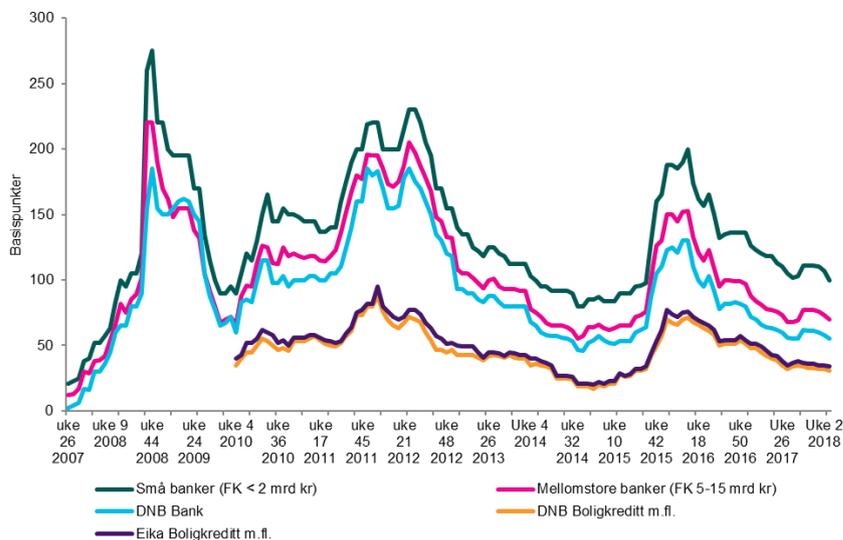
Figur 4.19: Markedsfinansiering i banker og OMF-foretak, etter løpetid og innland/utland

55 prosent av bankenes markedsfinansiering var gjeld til utlandet ved utgangen av fjerde kvartal 2017. En betydelig andel av dette er finansiering med løpetid under 3 måneder, men andelen ble redusert sammenlignet med utgangen av fjerde kvartal 2016, se figur 4.19. Finansiering med løpetid over 1 år har økt med 3 prosentpoeng det siste året, og utgjorde 67 prosent av markedsfinansieringen ved utgangen av fjerde kvartal 2017.

Norske banker hadde god tilgang på både kort og lang finansiering i 2017, og risikopåslagene ble redusert gjennom året. Gjennomsnittlige risikopåslag for norske seniorobligasjoner og OMF var på henholdsvis 82 og 33,5 basispunkter ved utgangen av 2017. Reduksjonen i risikopåslagene fra 2017 har fortsatt inn i 2018, se figur 4.20.

Figur 4.20: Indikative påslag for seniorobligasjoner og OMF, 5 år mot 3m-NIBOR. T.o.m. uke 6 2018.

Kilde: DNB Markets

Forskjellen mellom risikopåslag for seniorobligasjoner og OMF ble kraftig redusert i 2016. I 2017 holdt forskjellen i risikopåslag seg relativt stabil, men så langt i 2018 har forskjellen igjen blitt redusert og er på et lavt nivå historisk sett.

Utenlandske bankers filialer i Norge

Tolv utenlandske banker driver filialer i Norge som både yter lån og mottar innskudd. Disse filialene hadde en utlansvekst siste tolv måneder på 6,1 prosent, inkludert utlån i OMF-foretak.⁴ Filialene stod for 19 prosent av samtlige bankers utlån til personkunder, som er om lag uendret hensyntatt Nordeas filialisering. Andelen av

⁴ Tallene for 2016 er justert for filialiseringen av Nordea Bank Norge.

utlån til innenlandske bedriftskunder økte med om lag ett prosentpoeng siste år, til 38 prosent. Også de utenlandske filialene har lavere utlånstap enn ett år tidligere, tilsvarende 0,28 prosent av utlån.

Tabell 4.3: Hovedposter i regnskapet for utenlandske bankers filialer i Norge

	2017		2016	
	Mill.kr	% GFK	Mill.kr	% GFK
Netto renteinntekter	18 925	1,40	16 697	1,26
Andre inntekter	8 975	0,67	10 518	0,80
herav verdiendr. finansielle instrumenter	1 179	0,09	1 275	0,10
Driftskostnader	12 201	0,91	10 830	0,82
herav lønn og admin.kost.	8 732	0,65	7 841	0,59
Resultat før tap	15 699	1,17	16 385	1,24
Tap på utlån	3 177	0,24	4 953	0,37
Verdifall på ikke finansielle eiendeler	54	0,00	8	0,00
Resultat før skatt	12 576	0,93	11 440	0,86

	31.12.2017		31.12.2016	
	Mrd.kr		Mrd.kr	Vekst
Forvaltningskapital	1 338,9		1 277,8	4,8
Brutto utlån til kunder (inkl. OMF-foretak)	1 123,6		1 058,8	6,1
Innskudd fra kunder	524,4		495,5	5,8

4.2 Kredittforetak

Nærmere om OMF-foretakene

Det er 25 kredittforetak som utsteder obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) i Norge. Av disse er 20 heleid, mens 5 er deleid av flere banker. Verdien av sikkerhetsmassen i OMF-foretakene skal til enhver tid overstige verdien av utstedte obligasjoner. Gjennomsnittlig belåningsgrad på utlån som inngår i sikkerhetsmassen forandrer seg lite over tid, og ligger mellom 40 og 55 prosent i de fleste foretakene.

Resultatene for heleide OMF-foretak inngår i bankenes konsernregnskap, og er dermed inkludert i omtalen av banker. De heleide OMF-foretakene økte utlånene med nær 11 prosent gjennom overføringer og formidlinger av lån fra banker, se tabell 4.4.

Tabell 4.4: Balanseposter heleide OMF-foretak (20 foretak)

	31.12.2017	31.12.2016	% vekst
	Mill. kr	Mill. kr	
Forvaltningskapital	1 218 348	1 091 888	11,6
Brutto utlån til kunder	1 096 782	992 967	10,5
herav utlån sikret med pant i bolig/næringseiendom	1 065 542	962 744	10,7
Fyllingssikkerhet	12 093	10 838	11,6
Sum sikkerhetsmasse	1 114 890	1 029 357	8,3
Gjennomsnittlig overpantsettelse	37,0 %	35,7 %	
Gjeld stiftet v. utstedelse av oblig. m. fortrinnsrett	813 632	758 618	7,3
Gjeld til kredittinstitusjoner	272 027	222 849	22,1

Resultatet for gruppen av deleide OMF-foretak påvirkes i stor grad av urealiserte tap på sikringsinstrumenter, se tabell 4.5. Utlånsveksten i de deleide OMF-foretakene var 4 prosent i 2017, se tabell 4.6.

Tabell 4.5: Resultatposter deleide OMF-foretak (5 foretak)

	2017		2016	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Netto renteinntekter	1 339	0,35	1 120	0,30
Andre inntekter	-1 195	-0,31	-911	-0,24
herav verdiendr. finansielle instrumenter	-760	-0,20	-595	-0,16
Andre kostnader	129	0,03	119	0,03
herav lønn og personalkostnader	59	0,02	51	0,01
Resultat før tap på utlån	10	0,00	85	0,02
Bokførte tap på utlån	4	0,00	0	0,00
Resultat før skatt	6	0,00	84	0,02
Skattekostnad	-1	0,00	20	0,01
Resultat etter skatt	7	0,00	65	0,02

Tabell 4.6: Balanseposter deleide OMF-foretak (5 foretak)

	31.12.2017	31.12.2016	% vekst
	Mill. kr	Mill. kr	
Forvaltningskapital	387 813	373 966	3,7
Brutto utlån til kunder	277 129	267 549	3,6
herav utlån sikret med pant i bolig/næringseiendom	275 579	265 436	3,8
Fyllingssikkerhet	46 323	42 026	10,2
Sum sikkerhetsmasse	356 265	315 358	13,0
Gjennomsnittlig overpantsettelse	7,0 %	9,7 %	
Gjeld stiftet v. utstedelse av oblig. m. fortrinnsrett	332 835	287 568	15,7
Gjeld til kredittinstitusjoner	28 076	28 394	-1,1

Øvrige kredittforetak

Gruppen består av Kommunalbanken, Bolig- og Næringskreditt og Kredittforeningen for Sparebanker. Kommunalbanken har 97 prosent av forvaltningskapitalen i denne gruppen. Resultatforbedringen fra året før skyldtes lavere netto urealiserte tap på finansielle instrumenter.

Tabell 4.7: Resultatposter (3 kredittforetak)

	2017		2016	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Netto renteinntekter	2 324	0,53	2 271	0,51
Andre inntekter	-127	-0,03	-937	-0,21
herav verdiendr. finansielle instrumenter	-143	-0,03	-964	-0,22
Andre kostnader	238	0,05	228	0,05
herav lønn og personalkostnader	135	0,03	139	0,03
Resultat før tap på utlån	1 938	0,44	1 086	0,25
Bokførte tap på utlån	-5	0,00	11	0,00
Resultat før skatt	1 942	0,44	1 075	0,24
Skattekostnad	483	0,11	269	0,06
Resultat etter skatt	1459	0,33	806	0,18

Tabell 4.8: Balanseposter (3 kredittforetak)

	31.12.2017	31.12.2016	% vekst
	Mill. kr	Mill. kr	
Forvaltningskapital	427 053	432 104	-1,2
Brutto utlån til kunder	280 684	274 048	2,4
herav utlån vurdert til amortisert kost	146 535	138 453	5,8
herav utlån vurdert til virkelig verdi	134 150	135 595	-1,1
Gjeld v. utstedelse av verdipapirer	381 986	376 173	1,5
Gjeld til kredittinstitusjoner	6 912	12 551	-44,9

4.3 Finansieringsforetak

- Noe høyere netto renteinntekter
- Økning i tap på utlån

I kapittelet omtales utviklingen i 25 norske foretak som har leasing og bilfinansiering som hovedområde i tillegg til kortbaserte utlån og annen forbruksfinansiering. Entercard ble filial fra 2. oktober 2017, og inngår ikke i tabellene nedenfor.

Resultat

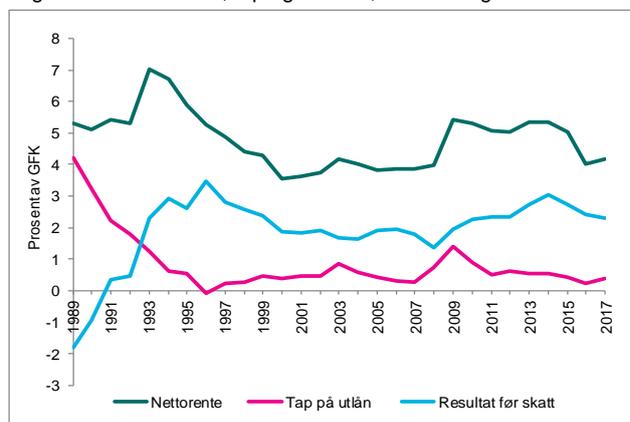
Finansieringsforetakenes resultat før skatt i prosent av GFK, falt med 0,1 prosentpoeng sammenlignet med året før, se tabell 4.9. Hovedårsaken var en økning i bokførte tap på utlån i 2017. Tapene i 2016 var noe påvirket av tilbakeføringer i ett foretak. Ellers har resultatutviklingen for finansieringsforetakene samlet vært forholdsvis stabil de siste årene, se figur 4.21.

Tabell 4.9: Resultatposter finansieringsforetak*

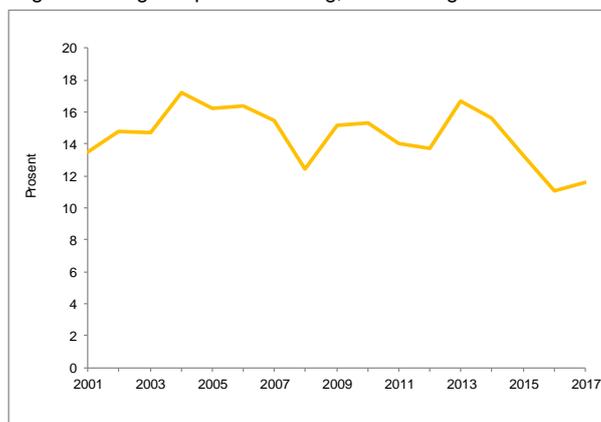
	2017		2016	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Netto renteinntekter	5 093	4,19	4 392	4,01
Andre inntekter	308	0,25	454	0,41
herav verdiendr. finansielle instrumenter	25	0,02	32	0,03
Andre kostnader	2 012	1,66	1 742	1,59
herav lønn og personalkostnader	1 027	0,85	894	0,82
Driftsresultat før tap	3 229	2,66	2 910	2,66
Bokførte tap på utlån	460	0,38	255	0,23
Resultat før skatt	2 769	2,28	2 655	2,42
Skattekostnad	476	0,39	833	0,76
Resultat etter skatt	2 293	1,89	1 823	1,66
Egenkapitalavkastning	11,6 %		11,1 %	

*Forbrukslån i norske finansieringsforetak inngår her.

Figur 4.21: Nettorente, tap og resultat, finansieringsforetak

Figur 4.22: Egenkapitalavkastning, finansieringsforetak

Balanse

Finansieringsforetakene samlet hadde en utlånsvekst på 13 prosent i 2017, se tabell 4.10. Generelt ligger misligholdet i finansieringsforetakene på et høyere nivå enn i bankene.

Tabell 4.10: Balanseposter finansieringsforetak*

	31.12.2017		31.12.2016		
	Mill. kr	% br. utlån	Mill. kr	% br. utlån	% vekst
Forvaltningskapital	127 148		116 251		9,4
Brutto utlån til kunder	120 437		106 404		13,2
herav utlån vurdert til amortisert kost	117 559		103 575		13,5
Tapsnedskrivninger på utlån til amortisert kost	-1 244	-1,1	-1 191	-1,1	4,5
herav individuelle tapsnedskrivninger	-776	-0,7	-819	-0,8	-5,2
herav gruppenedskrivninger	-468	-0,4	-372	-0,4	25,7
Brutto misligholdte lån, 30 dager	6 425	5,3	5 749	5,4	11,8
Gjeld til kredittinstitusjoner	87 263		83 018		5,1

*Forbrukslån i norske finansieringsforetak inngår her.

4.4 Forbrukslån i banker og finansieringsforetak

- Noe lavere vekst i Norge, men fortsatt over 13 prosent
- Stabilt gode resultater

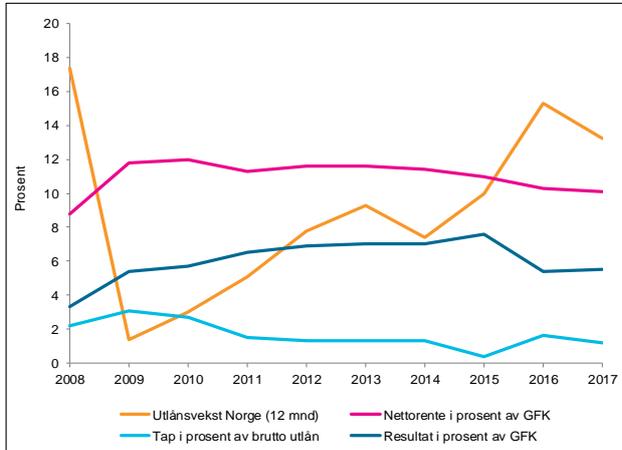
Finanstilsynet kartlegger virksomheten til et utvalg foretak som driver med forbruksfinansiering. Utvalget besto av 27 foretak (15 banker og 12 finansieringsforetak) ved utgangen av 2017, og dekker hoveddelen av det norske markedet. Både norske foretak og utenlandske filialer i Norge inngår i utvalget. Forbrukslån omfatter kredittkortlån og andre utlån uten sikkerhet.

Høy lønnsomhet over lengre tid har gjort forbrukslån til et attraktivt satsningsområde for nye tilbydere. I tillegg har noen av de etablerte foretakene satset sterkere på forbrukslån enn tidligere. Netto renteinntekter har siden 2009 ligget på over 10 prosent av GFK, se figur 4.23. Foretakene kan tåle relativt høye tap på forbrukslån og samtidig oppnå god lønnsomhet fordi rentene på forbrukslån er klart høyere enn på pantsikrede lån. Tapstallene påvirkes av salg av porteføljer og tilbakeføringer av tidligere bokførte tap i enkeltforetak. Korrigert for dette ville taps- og misligholdsnivået vært noe høyere.

Forbrukslån til norske husholdninger tilsvarer om lag 3 prosent av husholdningenes samlede gjeld. De siste årene har veksten i forbrukslån vært klart høyere enn den generelle kredittveksten til personkunder. Nye tilbydere med forbrukslån som hovedvirksomhet, har generelt hatt høyere vekst i forbrukslån enn tradisjonelle banker. Årsveksten i det norske markedet for foretakene i utvalget var 13,2 prosent i 2017, se tabell 4.11, mens den var 15,3 prosent både ved utgangen av tredje kvartal 2017 og utgangen av 2016. Kredittkortlån utgjorde om lag 50 prosent av forbrukslån ved utgangen av 2017, mot 55 prosent ett år tidligere. I underkant av 70

prosent av kredittkortlånene var rentebærende. Misligholdet på forbrukslån er generelt høyere enn for andre lån i banker og finansieringsforetak, og det har vært en økning det siste året.

Figur 4.23: Utlånsvekst, nettorente, tap på utlån og resultat før skatt

Tabell 4.11: Utviklingen i forbrukslån i et utvalg foretak

	2017	2016
Forbrukslån per 31.12. Totalt (mill. kr)	139 268	119 200
Årsvekst %	16,8	19,5
Forbrukslån per 31.12. Norge (mill. kr)	102 136	90 202
Årsvekst %	13,2	15,3
Tap i % av forbrukslån (annualisert)	1,2	1,6
Nettorente i % av GFK (annualisert)	10,1	10,3
Resultat ord.drift i % av GFK (annualisert)	5,5	5,4
Brutto misligh. lån, 90 dg, % av forbrukslån	5,9	5,2
Brutto misligh. lån, 30 dg, % av forbrukslån	9,0	7,8

5 Forsikring

5.1 Livsforsikringsforetak

- Verdijustert avkastning i kollektivporteføljen noe høyere enn i 2016
- Bedring i netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen, hovedsakelig som følge av verdiendringer på aksjer

Omtalen gjelder 12 norske livsforsikringsforetak.

Resultat

Livsforsikringsforetakenes resultat før skatt var 8,5 mrd. kroner i 2017. Det utgjorde 0,6 prosent av GFK, hvilket er en svak økning fra 2016, se tabell 5.1. Verdijustert resultat, som er resultat før overføring til kursreguleringsfondet, utgjorde 24,6 mrd. kroner (1,7 prosent av GFK), som er en betydelig bedring sammenlignet med 2016. Bedringen i resultatet skyldes blant annet økte investeringsinntekter, hovedsakelig som følge av oppgang i aksjemarkedene. Kursreguleringsfondet økte med 16 mrd. kroner (1,1 prosent av GFK) i 2017, mot en økning på 5 mrd. kroner (0,4 prosent av GFK) i 2016.

Tabell 5.1: Utvalgte resultatposter livsforsikringsforetak

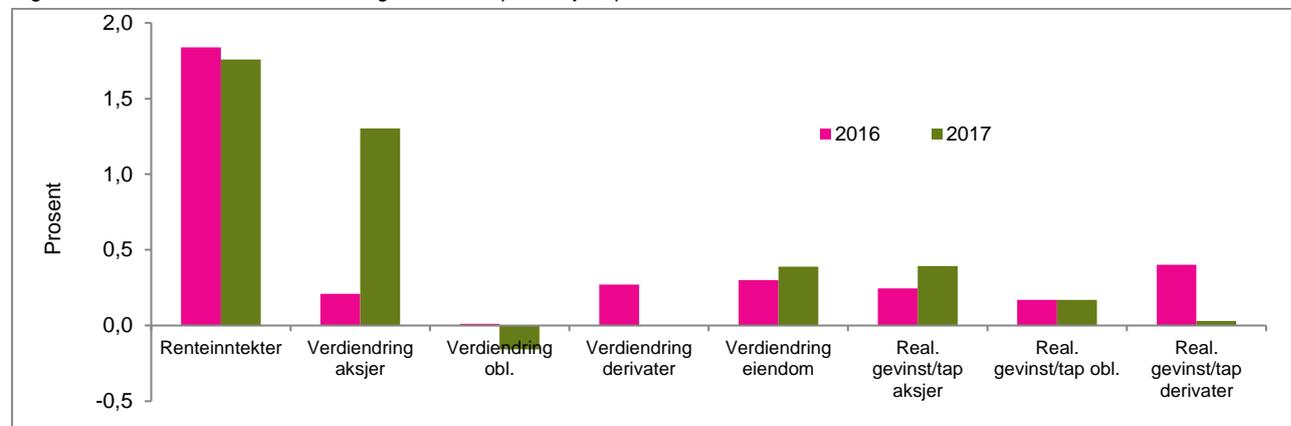
RESULTAT	2017		2016	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Forfalte bruttopremier	92 936	6,5	93 457	7,0
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	61 602	4,3	49 449	3,7
Netto inntekter fra investeringer i investeringsvalgporteføljen	28 208	2,0	13 135	1,0
Utbetalte erstatninger	-53 763	-3,8	-51 020	-3,8
Endring i forsikringsforpliktelser - kontraktsfaste forpliktelser	-51 617	-3,6	-47 028	-3,5
Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfaste forpliktelser	-7 841	-0,5	-6 188	-0,5
Resultat fra kundeporteføljene (teknisk regnskap)	5 733	0,4	4 675	0,4
Resultat fra selskapsporteføljen (ikke-teknisk regnskap)	2 737	0,2	2 367	0,2
Resultat før skatt	8 471	0,6	7 042	0,5
Endringer i kursreguleringsfond	16 131	1,1	5 419	0,4
Verdijustert resultat før skatt	24 601	1,7	12 461	0,9

Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen økte fra 3,7 prosent av GFK i 2016 til 4,3 prosent i 2017. Renteinntektene utgjorde 1,8 prosent av GFK og var på samme nivå som i 2016, se figur 5.1. Oppgang i aksjemarkedene bidro til at urealiserte gevinster på aksjer var høyere enn i 2016. Samlet sett var de urealiserte gevinstene (verdiendringer) på investeringene i kollektivporteføljen på 1,2 prosent av GFK, mot 0,4 prosent i 2016. Verdiendringene på obligasjoner og derivater har imidlertid dratt i motsatt retning.

Livsforsikringsforetakene hadde realiserte gevinster på finansielle eiendeler i kollektivporteføljen på 7,8 mrd. kroner, ned fra 10,7 mrd. kroner i 2016. Dette skyldes i hovedsak lavere realiserte gevinster på derivater i 2017.

Foretakenes realiserte gevinster på aksjer økte i 2017, mens de realiserte gevinstene på obligasjoner var nær uendret.

Figur 5.1: Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen, prosent av GFK

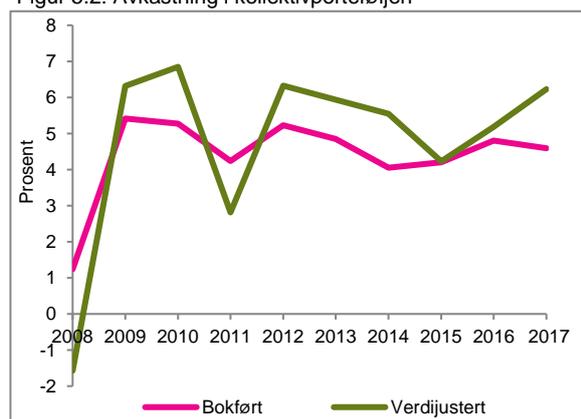

Positiv utvikling i verdipapirmarkedene har også påvirket verdien på investeringene i investeringsvalgporteføljen, hvor netto inntekter økte fra 1 prosent av GFK i 2016 til 2 prosent av GFK i 2017.

Avkastning i kollektivporteføljen

Kollektivporteføljen omfatter ytelsespensjon, fripoliser og øvrige kontrakter der kundene er garantert en årlig minsteavkastning. Bokført kapitalavkastning i kollektivporteføljen var 4,6 prosent i 2017, ned fra 4,8 prosent i 2016. Den verdijusterte avkastningen, som inkluderer de urealiserte verdiendringene, gikk opp fra 5,2 prosent i 2016 til 6,2 prosent i 2017.

Figur 5.2: Avkastning i kollektivporteføljen

Balanse

Livsforsikringsforetakenes samlede forvaltningskapital økte med 8 prosent i 2017 til 1 487 mrd. kroner, se tabell 5.2. Kollektivporteføljen utgjør hoveddelen av balansen med 1 058 mrd. kroner, eller 71 prosent av forvaltningskapitalen, ned fra 73,7 prosent av forvaltningskapitalen i 2016. Investeringsvalgporteføljen økte med nærmere 3 prosentpoeng og utgjorde nesten 20 prosent av forvaltningskapitalen.

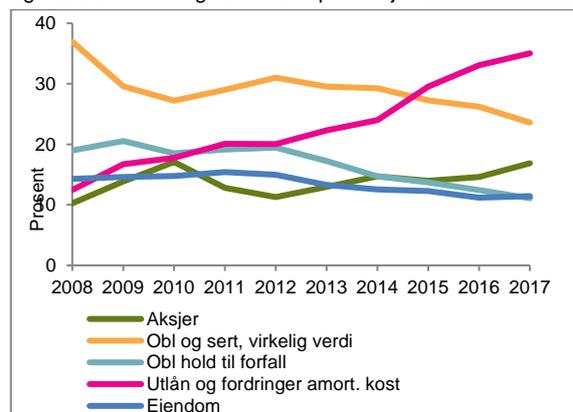
Tabell 5.2: Utvalgte balanseposter (total balanse) *

	31.12.2017		31.12.2016	
	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK
Bygninger og faste eiendommer (inkl. eiendomsselskaper)	125 734	8,5	119 772	8,7
Finansielle eiendeler til amortisert kost	517 034	34,8	489 030	35,5
Finansielle eiendeler til virkelig verdi	808 449	54,4	734 769	53,3
herav aksjer og andeler	358 942	24,1	290 569	21,1
herav obligasjoner og sertifikater	424 298	28,5	418 244	30,4
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	1 487 466	100,0	1 377 568	100,0
herav eiendeler i selskapsporteføljen	133 711	9,0	124 672	9,1
herav eiendeler i kollektivporteføljen	1 057 763	71,1	1 015 553	73,7
herav eiendeler i investeringsvalgporteføljen	295 146	19,8	236 554	17,2
Forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	1 043 221	70,1	1 001 277	72,7
herav premiereserve	904 437	60,8	883 420	64,1
herav tilleggsavsetninger	51 202	3,4	44 249	3,2
herav kursreguleringsfond	63 971	4,3	46 055	3,3

*Tabellen viser andeler for eiendeler i alle tre porteføljer samlet

Som andel av forvaltningskapitalen økte aksjeandelen med tre prosentpoeng til 24 prosent ved utgangen av 2017. Aksjeandelen i kollektivporteføljen økte med to prosentpoeng til 17 prosent. Den reelle aksjeeksponeringen inkludert derivater kan avvike noe fra dette.

Figur 5.3: Investeringer i kollektivporteføljen

Obligasjoner målt til virkelig verdi utgjorde 24 prosent av kollektivporteføljen for foretakene samlet ved utgangen av 2017, og har vært noe synkende de siste årene. Obligasjoner holdt til forfall ble redusert med ett prosentpoeng til 11 prosent ved utgangen av 2017. Utlån og fordringer til amortisert kost har økt vesentlig de siste årene. Denne porteføljen inkluderer andre obligasjoner målt til amortisert kost (som ikke er hold til forfall obligasjoner), samt utlån, blant annet boliglån. I 2017 økte utlån med pant i bolig med om lag 2,5 mrd. kroner til 46,5 mrd. kroner.

Foretakenes eiendomsinvesteringer ligger i hovedsak i kollektivporteføljen. I 2017 var eiendom som andel av kollektivporteføljen på 11 prosent, likt som i 2016, se figur 5.3. Foretakene har samlet sett hatt en verdøkning på eiendom på 5,6 mrd. kroner i 2017, mot en økning på 4 mrd. kroner i 2016.

I investeringsvalgporteføljen, som i hovedsak består av kontrakter uten garantert rente, var aksjeandelen 60 prosent for foretakene samlet ved utgangen av 2017, og på om lag samme nivå som i 2016.

5.2 Pensjonskasser

- Økte finansinntekter som følge av positive verdiendringer på aksjer
- Høyere verdijustert avkastning enn i 2016

Det var 84 pensjonskasser i det norske markedet ved utgangen av 2017. Omtalen omfatter de 48 største pensjonskassene, hvorav 21 er private og 27 er kommunale pensjonskasser. Disse pensjonskassene hadde en forvaltningskapital på 328 mrd. kroner og står for om lag 95 prosent av pensjonskassenes samlede forvaltningskapital. Resultat og balanse for henholdsvis private og kommunale pensjonskasser er vist i tabeller i kapittel 7.

Resultat

Pensjonskassene hadde et resultat før skatt på 4,4 mrd. kroner (1,4 prosent av GFK) i 2017, opp fra 3,3 mrd. kroner (1,1 prosent av GFK) i 2016, se tabell 5.3. Positive verdiendringer på aksjer var den viktigste årsaken til økningen i inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen i perioden. Kursreguleringsfondet økte med 9 mrd. kroner i 2017, mot en økning på 2 mrd. kroner i 2016. Det verdijusterte resultatet var på 13 mrd. kroner (4,3 prosent av GFK).

Tabell 5.3: Utvalgte resultatposter pensjonskasser

RESULTAT	2017		2016	
	Mill. kr.	% av GFK	Mill. kr.	% av GFK
Forfalte bruttopremier	12 661	4,0	13 295	4,5
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	21 436	6,8	13 479	4,6
herav renteinntekter og utbytte på finansielle eiendeler	5 065	1,6	5 265	1,8
herav gevinster ved realisasjon	6 008	1,9	4 931	1,7
herav verdiendringer	9 171	2,9	2 290	0,8
Utbetalte pensjoner mv.	-7 584	-2,4	-7 127	-2,4
Endring i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	-17 990	-5,7	-12 813	-4,4
herav endring i kursreguleringsfond	-8 984	-2,9	-1 956	-0,7
Midler tilordnet forsikringskontraktene -kontraktsfastsatte forpliktelser	-5 964	-1,9	-4 813	-1,6
Resultat av teknisk regnskap (kundeporteføljene)	1 697	0,5	1 191	0,4
Resultat av ikke-teknisk regnskap (selskapsporteføljen)	2 707	0,9	2 148	0,7
Resultat før skatt	4 404	1,4	3 339	1,1
Endring i kursreguleringsfond	8 984	2,9	1 956	0,7
Verdijustert resultat før skatt	13 388	4,3	5 295	1,8
Totalresultat (etter skatt og inkl. andre resultatkomponenter)	4 359	1,4	3 166	1,1

Forfalte bruttopremier ble redusert med 600 mill. kroner, noe som blant annet har sammenheng med at antallet private pensjonskasser som har blitt rene fripolisekasser har økt fra tre til fem pensjonskasser det siste året. I tillegg har flere private pensjonskasser lukket ordningen for nye medlemmer det siste året. Forfalte bruttopremier utgjorde 6,1 prosent av GFK for kommunale pensjonskasser, mens de kun utgjorde 2,6 prosent av GFK for private pensjonskasser.

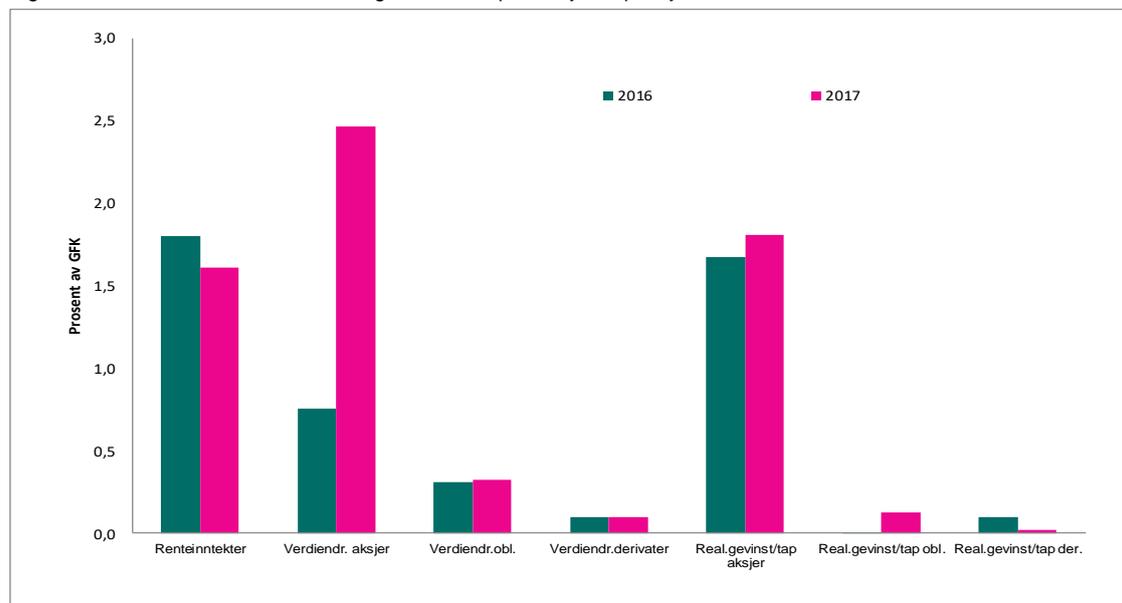
Både private og kommunale pensjonskasser hadde et bokført resultat på 1,4 prosent av GFK i 2017, se tabell 5.4. Det verdijusterte resultatet var noe høyere i de kommunale pensjonskassene enn i de private.

Tabell 5.4: Resultater for private og kommunale pensjonskasser i 2017

Mill. kr/ Prosent	Res.før skatt	1 % av GFK	Verdijustert res. før skatt	1 % av GFK
Private	2 540	1,4	7 428	4,1
Kommunale	1 864	1,4	5 960	4,5
Pensjonskasser totalt	4 404	1,4	13 388	4,3

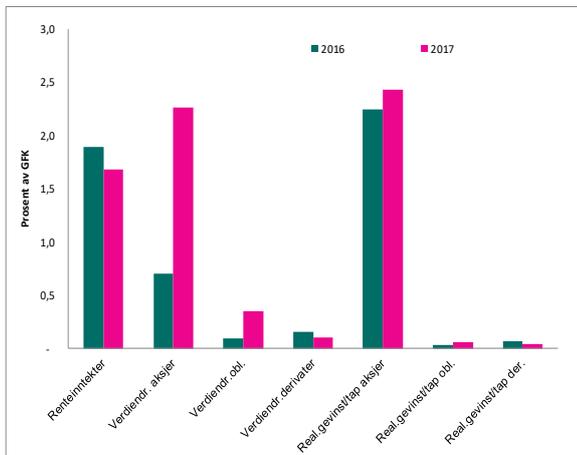
Inntektene fra investeringene i kollektivporteføljen økte med 8 mrd. kroner sammenlignet med 2016, til 21 mrd. kroner eller 6,8 prosent av GFK. Positive verdiendringer på aksjer er hovedårsaken til økningen i inntektene. Det var også en viss økning i inntektene knyttet til realisasjon av aksjer og obligasjoner, mens renteinntektene falt noe i 2017.

Figur 5.4: Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen – pensjonskasser samlet

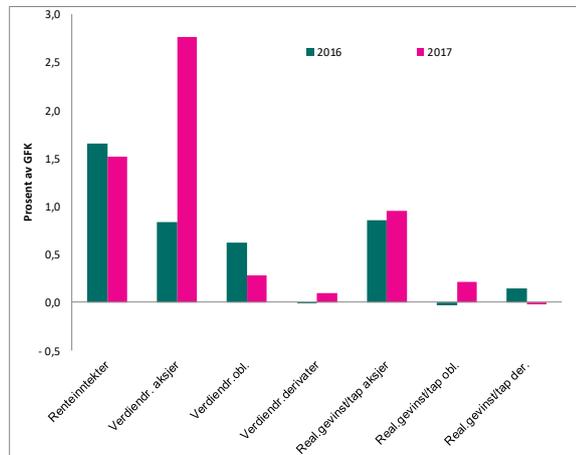

For kommunale pensjonskasser var det særlig positive verdiendringer på aksjer som bidro til økte inntekter fra investeringene i kollektivporteføljen i 2017. Også private pensjonskasser har tjent på verdioppgangen i aksjemarkedene og de hadde betydelige inntekter knyttet til realisasjon av aksjer i både 2017 og 2016.

Figur 5.5: Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen – private pensjonskasser

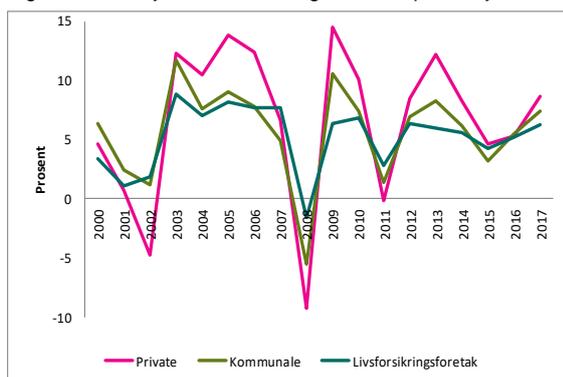
Figur 5.6: Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen – kommunale pensjonskasser

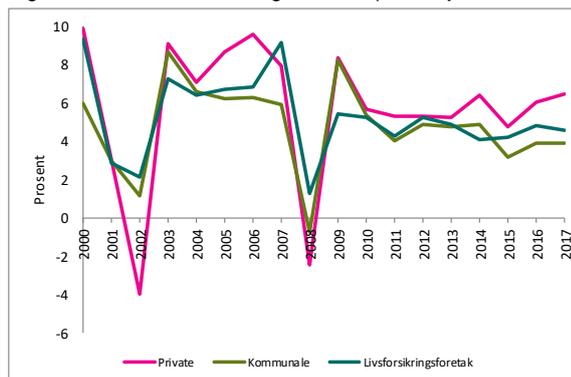
I 2017 hadde pensjonskassene en verdjustert avkastning på 8,1 prosent, opp fra 5,4 prosent i 2016. Avkastningen var 8,6 prosent for private og 7,4 prosent for kommunale pensjonskasser. Til sammenligning hadde livsforsikringsforetakene en verdjustert avkastning i kollektivporteføljen på 6,2 prosent i 2017. Pensjonskassene, og da særlig de private, har over tid hatt en høyere aksjeandel enn livsforsikringsforetakene. Dette har resultert i høyere verdjustert avkastning i perioder der aksjemarkedene har utviklet seg positivt og lavere avkastning når aksjemarkedene har falt.

For pensjonskassene samlet var den bokførte avkastningen 5,4 prosent i 2017, som er en økning på 0,2 prosentpoeng fra 2016. Økte inntekter knyttet til realisasjon av aksjer i private pensjonskasser var hovedårsaken til økningen. Livsforsikringsforetakene hadde en bokført avkastning på 4,6 prosent i 2017.

Figur 5.7: Verdjustert avkastning i kollektivporteføljen

Figur 5.8: Bokført avkastning i kollektivporteføljen

Balanse

Forvaltningskapitalen i pensjonskassene økte med 9 prosent til 328 mrd. kroner det siste året, se tabell 5.5. Kollektivporteføljen utgjorde 86 prosent av pensjonskassenes forvaltningskapital ved utgangen av 2017. Investeringsvalgporteføljen utgjør en betydelig mindre del av forvaltningskapitalen i pensjonskassene enn i livsforsikringsforetakene, med kun 3 prosent. Pensjonskassenes investeringsvalgportefølje består av kollektive ordninger, hovedsakelig med rentegaranti.

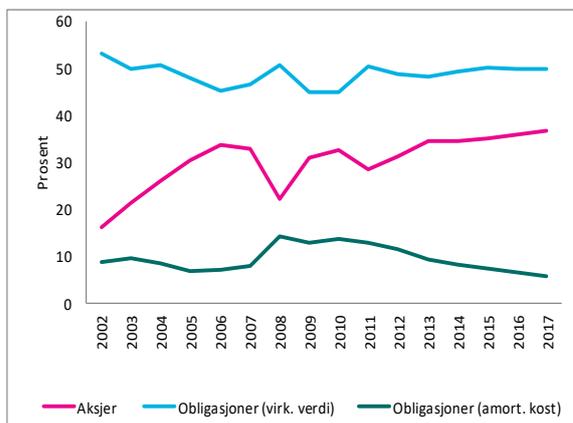
Tabell 5.5: Utvalgte balanseposter i et utvalg pensjonskasser per 31. desember 2017

BALANSE	31.12.2017		31.12.2016	
	Mill kr.	I % av FK	Mill kr.	I % av FK
Bygninger og andre faste eiendommer*	18 576	5,7	17 372	5,8
Finansielle eiendeler målt til amortisert kost	18 362	5,6	19 901	6,6
herav obligasjoner o.a. verdipapirer med fast avkastning	17 446	5,3	18 594	6,2
Finansielle eiendeler målt til virkelig verdi:	289 350	88,2	262 939	87,4
herav aksjer og andeler	122 101	37,2	109 328	36,3
herav obligasjoner o.a. verdipapirer med fast avkastning	161 249	49,1	147 613	49,0
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	328 232	100,0	300 976	100,0
herav selskapsportefølje	37 095	11,3	31 740	10,5
herav investeringer i kollektivporteføljen	281 250	85,7	259 848	86,3
herav investeringer i investeringsvalgporteføljen	9 887	3,0	9 389	3,1
Forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	278 299	84,8	253 331	84,2
herav premiereserve mv.	219 439	66,9	207 356	68,9
herav kursreguleringsfond	37 663	11,5	28 567	9,5
herav tilleggsavsetninger	13 174	4,0	12 293	4,1

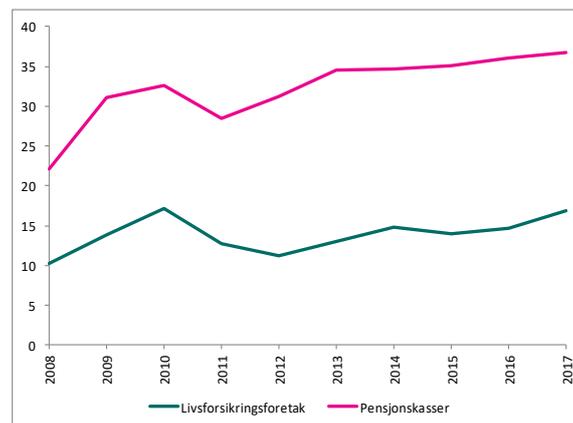
*Inkludert aksjer i datterforetak som i hovedsak er eiendomsdøtre

Obligasjoner målt til virkelig verdi er den største eiendelsposten for pensjonskassene, og utgjorde 49 prosent av kollektivporteføljen ved utgangen av 2017, se figur 5.9. Aksjeandelen i kollektivporteføljen økte med i underkant av ett prosentpoeng til 37 prosent. Aksjeandelen er noe høyere i de private pensjonskassene enn i de kommunale, med hhv. 40 prosent og 32 prosent. Kommunale pensjonskasser økte aksjeandelen med to prosentpoeng i 2017, mens det var en liten nedgang i private pensjonskassers aksjeandel.

Figur 5.9: Aksjer og obligasjoner i pensjonskasser (i prosent av kollektivporteføljen)

Figur 5.10: Aksjeandel i livsforsikringsforetak og pensjonskasser (i prosent av kollektivporteføljen)

5.3 Skadeforsikringsforetak

- Noe redusert lønnsomhet i forsikringsvirksomheten
- Om lag uendrede finansinntekter sammenlignet med 2016

Omtalen omfatter i alt 43 skadeforsikringsforetak og inkluderer ikke captives, Den Norske Krigsforsikring for Skib (DNK) og sjøforsikringsforetakene Gard og Skuld.

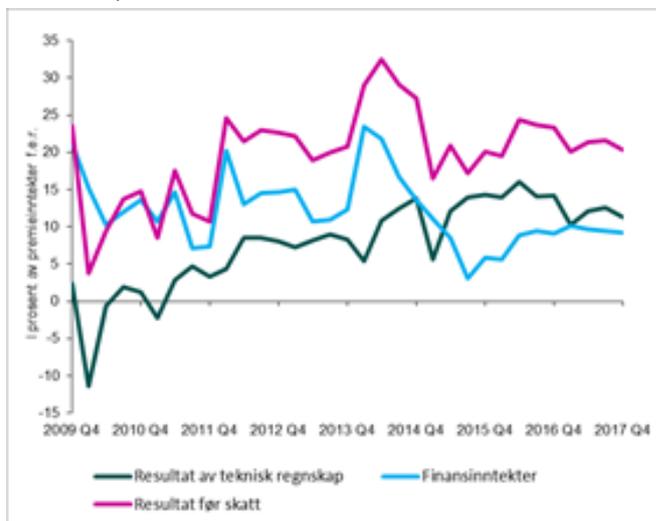
Resultat

Skadeforsikringsforetakenes resultat før skatt, målt som andel av premieinntekter, var 20,3 prosent, 3 prosentpoeng lavere enn i 2016. Nedgangen i resultatet skyldes hovedsakelig en økning i forsikringsrelaterte driftskostnader, som bidrar til svakere resultat i den forsikringsrelaterte driften (teknisk regnskap), se tabell 5.6 og figur 5.11. Den negative endringen skyldes svakere forsikringsresultat hos Gjensidige Forsikring ASA, primært som følge av en endring i pensjonsordningen for foretakets ansatte i første kvartal 2016. Finansinntektene er om lag som i 2016. Realiserte gevinster har gått noe ned i 2017, mens urealiserte gevinster (verdiendringer) har gått fra å være negative til positive, i hovedsak som følge av positive verdiendringer på aksjer. Premieinntekter for egen regning (f.e.r.) økte med 4 prosent i 2017.

Tabell 5.6: Utvalgte resultatposter for skadeforsikringsforetakene

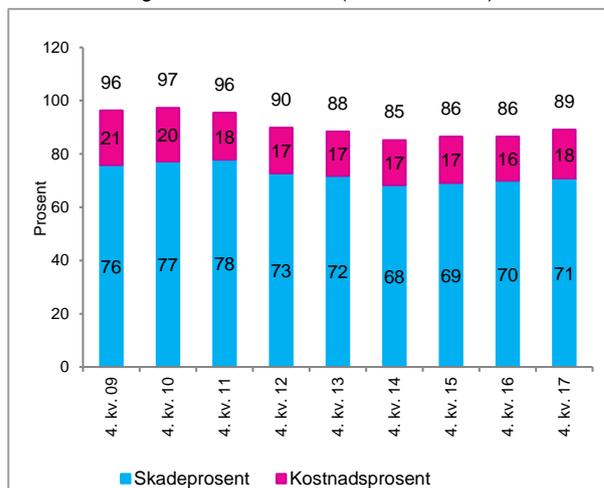
RESULTAT	2017		2016	
	Mill. kr	% av premie	Mill. kr	% av premie
Premieinntekter for egen regning	42 848		41 215	
Erstatningskostnader for egen regning	30 317	70,8	28 835	70,0
Sum forsikringsrelaterte driftskostnader	7 903	18,4	6 799	16,5
Resultat av teknisk regnskap	4 861	11,3	5 822	14,1
Netto inntekter fra investeringer	3 967	9,3	3 741	9,1
herav renteinntekt og utbytte på finansielle eiendeler	2 084	4,9	2 158	5,2
herav verdiendringer	391	0,9	-238	-0,6
herav gevinster ved realisasjon	1 739	4,1	2 020	4,9
Resultat av ikke teknisk regnskap	3 846	9,0	3 794	9,2
Resultat før skattekostnad	8 707	20,3	9 617	23,3

Figur 5.11: Resultater i skadeforsikringsvirksomheten
Prosent av premieinntekter f.e.r

Lønnsomheten i den forsikringsrelaterte driften ble svekket i 2017, se figur 5.12. Erstatningskostnader f.e.r. økte med 0,8 prosentpoeng av premieinntekter f.e.r., hvilket ga en skadeprocent på 70,8 prosent i 2017. Kostnadsprosenten økte til 18,4 prosent. Combined ratio, summen av skade- og kostnadsprosenten, for skadeforsikringsforetakene samlet var 89,2 prosent i 2017, opp 2,7 prosentpoeng fra 2016.

Figur 5.12: Sum av skade- og kostnadsprosent for skadeforsikringsforetakene samlet (combined ratio)

Balanse

Total forvaltningskapital i skadeforsikringsforetakene økte med 5 prosent i 2017 til 134 mrd. kroner. Ved utgangen av 2017 utgjorde obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning 40 prosent av forvaltningskapitalen, om lag uendret fra utgangen 2016, se tabell 5.7. Aksjeandelen var om lag uendret og i overkant av 11 prosent.

Tabell 5.7: Utvalgte balanseposter for skadeforsikringsforetakene

BALANSE	31.12.2017		31.12.2016	
	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK
Investeringer	104 022	77,8	101 295	79,5
Bygninger og andre faste eiendommer	288	0,2	299	0,2
Datterforetak, tilknyttet foretak og felleskontrollerte foretak	11 357	8,5	10 319	8,1
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	21 762	16,3	21 576	16,9
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	70 107	52,4	68 643	53,9
herav aksjer og andeler	15 000	11,2	13 794	10,8
herav obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	53 325	39,9	51 858	40,7
Gjenforsikringsandel av brutto forsikringsforpliktelser	6 606	4,9	5 433	4,3
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	133 671	100,0	127 466	100,0
Egenkapital	40 035	30,0	38 199	30,0
Forsikringsforpliktelser brutto	72 327	54,1	69 815	54,8
herav avsetning for ikke opptjent bruttopremie	18 940	14,2	17 800	14,0
herav brutto erstatningsavsetning	52 469	39,3	51 296	40,2

6 Resultat og balanse for hver bransje

BANKER (bankkonsern)

Samtlige 125 norske banker

RESULTAT	2017		2016	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Renteinntekter m.v.	120 049	2,63	113 574	2,56
Rentekostnader m.v.	41 410	0,91	41 410	0,93
Netto renteinntekter	78 639	1,72	72 163	1,63
Utbytte	2 819	0,06	3 463	0,08
Provisjonsinntekter m.v.	20 804	0,46	19 279	0,43
Provisjonskostnader m.v.	5 166	0,11	4 587	0,10
Netto verdiendr. på finansielle instrumenter	6 027	0,13	8 425	0,19
Andre inntekter	4 209	0,09	4 993	0,11
Lønn- og administrasjonskostnader	38 052	0,83	35 387	0,80
... herav lønn, pensjoner og sosiale ytelser oa.	24 114	0,53	22 200	0,50
Avskrivninger	3 651	0,08	3 243	0,07
Andre kostnader	6 399	0,14	5 387	0,12
Driftsresultat før tap	59 229	1,30	59 719	1,35
Tap på utlån	5 148	0,11	11 528	0,26
Verdifall på ikke-finansielle eiendeler	-719	-0,02	-128	0,00
Resultat før skatt	54 800	1,20	48 319	1,09
Skattekostnad	11 373	0,25	9 529	0,21
Resultat for perioden	43 427	0,95	38 790	0,87

BALANSE	31.12.2017		31.12.2016	
	Mill. kr		Mill. kr	% vekst
Forvaltningskapital	4 482 914		4 286 073	4,6
Brutto utlån til kunder	3 308 443		3 117 740	6,1
Tapsnedskrivninger av utlån (amortisert kost)	-25 100		-26 427	-5,0
... herav gruppenedskrivninger	-10 106		-11 514	-12,2
Innsk. fra og gjeld til kunder	2 095 226		1 974 694	6,1
Gjeld stiftet ved utsted. av verdipapirer	1 434 702		1 359 293	5,5

Resultatrapport for finansforetak, 2017
 Resultat og balanse for hver bransje

KREDITTFORETAK

28 kredittforetak (uten Eksportfinans)

RESULTAT	2017		2016	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Renteinntekter og lignende inntekter	38 377	1,97	36 675	1,96
Rentekostnader og lignende kostnader	24 083	1,24	24 772	1,32
= Netto rente- og kredittprovisjonsinntekter	14 295	0,73	11 903	0,64
Utbytte og andre lignende inntekter	6	0,00	6	0,00
Provisjonsinntekter og inntekter fra banktjenester	183	0,01	147	0,01
Provisjonskostnader og kostnader ved banktjenester	901	0,05	407	0,02
Nto. gev./tap omløpsmidler/fin. eiend. vurd. til virk. verdi	-2 327	-0,12	-1 622	-0,09
Nto. gev./tap sikringsbokføring/valutakursdifferanser	-325	-0,02	-1 342	-0,07
Andre driftsinntekter	6	0,00	5	0,00
Lønn og administrasjonskostnader	2 142	0,11	3 310	0,18
...herav lønn, pensjoner og sosiale ytelser	235	0,01	209	0,01
Avskrivninger og avsetninger	32	0,00	34	0,00
Andre driftskostnader	311	0,02	354	0,02
Driftsresultat før tap	8 451	0,43	4 992	0,27
Tap på utlån	49	0,00	1	0,00
Resultat før skatt	8 401	0,43	4 991	0,27
Skatt på ordinært resultat	2 077	0,11	1 275	0,07
Periodens resultat	6 324	0,32	3 716	0,20

BALANSE	31.12.2017		31.12.2016	
	Mill. kr		Mill. kr	% vekst
Forvaltningskapital	2 033 214		1 897 957	7,1
Brutto utlån til kunder	1 654 596		1 534 565	7,8
... herav vurdert til amortisert kost	1 474 408		1 342 486	9,8
...herav vurdert til virkelig verdi	180 187		192 078	-6,2
Tapsnedskrivninger av utlån (amortisert kost)	-347		-316	10,0
...herav gruppenedskrivninger	-255		-222	15,1
Gjeld til kredittinstitusjoner	307 015		263 794	16,4
Gjeld v. utstedelse av verdipapirer	1 545 772		1 458 190	6,0

FINANSIERINGSFORETAK

25 finansieringsforetak

RESULTAT	2017		2016	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Renteinntekter og lignende inntekter	6 827	5,62	5 957	5,44
Rentekostnader og lignende kostnader	1 734	1,43	1 565	1,43
= Netto rente- og kredittprovisjonsinntekter	5 093	4,19	4 392	4,01
Utbytte og andre lignende inntekter	9	0,01	0	0,00
Provisjonsinntekter og inntekter fra banktjenester	826	0,68	814	0,74
Provisjonskostnader og kostnader ved banktjenester	925	0,76	792	0,72
Nto. gev./tap omløpsmidler/fin. eiend. vurd. til virk. verdi	24	0,02	38	0,03
Nto. gev./tap sikringsbokføring/valutakursdifferanser	1	0,00	-5	0,00
Andre driftsinntekter	374	0,31	400	0,36
Lønn og administrasjonskostnader	1 503	1,24	1 289	1,18
...herav lønn, pensjoner og sosiale ytelser	1 027	0,85	894	0,82
Avskrivninger og avsetninger	161	0,13	194	0,18
Andre driftskostnader	509	0,42	453	0,41
Driftsresultat før tap	3 229	2,66	2 910	2,66
Tap på utlån	460	0,38	255	0,23
Resultat før skatt	2 769	2,28	2 655	2,42
Skatt på ordinært resultat	476	0,39	833	0,76
Periodens resultat	2 293	1,89	1 823	1,66
BALANSE	31.12.2017		31.12.2016	
	Mill. kr		Mill. kr	% vekst
Forvaltningskapital	127 148		116 251	9,4
Brutto utlån til kunder	120 437		106 404	13,2
Tapsnedskrivninger av utlån (amortisert kost)	-1 244		-1 191	4,5
...herav gruppenedskrivninger	-468		-372	25,7
Gjeld til kredittinstitusjoner	87 263		83 018	5,1

Resultatrapport for finansforetak, 2017
 Resultat og balanse for hver bransje

LIVSFORSIKRINGSFORETAK

12 livsforsikringsforetak

RESULTAT	2017		2016	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Forfalte bruttopremier	92 936	6,5	93 457	7,0
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	61 602	4,3	49 449	3,7
herav renteinntekter og utbytte på finansielle eiendeler	25 096	1,8	24 467	1,8
herav gevinster ved realisasjon	7 836	0,5	10 667	0,8
herav verdiendringer	17 651	1,2	5 320	0,4
Netto inntekter fra investeringer i investeringsvalgporteføljen	28 208	2,0	13 135	1,0
Utbetalte erstatninger	-53 763	-3,8	-51 020	-3,8
Endring i forsikringsforpliktelse - kontraktsfaste forpliktelser	-51 617	-3,6	-47 028	-3,5
herav endring i kursreguleringsfond	-16 131	-1,1	-5 419	-0,4
Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfaste forpliktelser	-7 841	-0,5	-6 188	-0,5
Forsikringsrelaterte driftskostnader	-6 213	-0,4	-6 325	-0,5
Resultat av teknisk regnskap (kundeporteføljene)	5 733	0,4	4 675	0,4
Resultat av ikke-tekniske regnskap (selskapsporteføljen)	2 737	0,2	2 367	0,2
Resultat før skatt	8 471	0,6	7 042	0,5
Endringer i kursreguleringsfond	16 131	1,1	5 419	0,4
Verdijustert resultat før skatt	24 601	1,7	12 461	0,9
Totalresultat (inkl. andre resultatkomponenter) etter skatt	8 032	0,6	6 748	0,5
BALANSE	31.12.2017		31.12.2016	
	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK
Bygninger og faste eiendommer (inkl. eiendomsselskaper)	125 734	8	119 772	9
Finansielle eiendeler til amortisert kost	517 034	35	489 030	35
herav investeringer som holdes til forfall	117 276	8	126 150	9
herav utlån og fordringer	370 590	25	335 753	24
Finansielle eiendeler til virkelig verdi	808 449	54	734 769	53
herav aksjer og andeler	358 942	24	290 569	21
herav obligasjoner og sertifikater	424 298	29	418 244	30
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	1 487 466	100	1 377 568	100
herav eiendeler i selskapsporteføljen	133 711	9	124 672	9
herav eiendeler i kollektivporteføljen	1 057 763	71	1 015 553	74
herav eiendeler i investeringsvalgporteføljen	295 146	20	236 554	17
Forsikringsforpliktelser - kontraktsfaste forpliktelser	1 043 221	70	1 001 277	73
herav premiereserve	904 437	61	883 420	64
herav tilleggsavsetninger	51 202	3	44 249	3
herav kursreguleringsfond	63 971	4	46 055	3

Resultatrapport for finansforetak, 2017

Resultat og balanse for hver bransje

PENSJONSKASSER

48 pensjonskasser

RESULTAT	2017		2016	
	Mill. kr.	% av GFK	Mill. kr.	% av GFK
Forfalte bruttopremier	12 661	4,0	13 295	4,5
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	21 436	6,8	13 479	4,6
herav renteinntekter og utbytte på finansielle eiendeler	5 065	1,6	5 265	1,8
herav gevinster ved realisasjon	6 008	1,9	4 931	1,7
herav verdiendringer	9 171	2,9	2 290	0,8
Utbetalte pensjoner mv.	-7 584	-2,4	-7 127	-2,4
Endring i forsikringsforpliktelser - kontraktsfaste forpliktelser	-17 990	-5,7	-12 813	-4,4
herav endring i kursreguleringsfond	-8 984	-2,9	-1 956	-0,7
Midler tilordnet forsikringskontraktene -kontraktsfaste forpliktelser	-5 964	-1,9	-4 813	-1,6
Resultat av teknisk regnskap (kundeporteføljene)	1 697	0,5	1 191	0,4
Resultat av ikke-teknisk regnskap (selskapsporteføljen)	2 707	0,9	2 148	0,7
Resultat før skatt	4 404	1,4	3 339	1,1
Endring i kursreguleringsfond	8 984	2,9	1 956	0,7
Verdijustert resultat før skatt	13 388	4,3	5 295	1,8
Totalresultat (etter skatt og inkl. andre resultatkomponenter)	4 359	1,4	3 166	1,1

BALANSE	31.12.2017		31.12.2016	
	Mill. kr.	I % av FK	Mill. kr.	I % av FK
Bygninger og andre faste eiendommer*	18 576	5,7	17 372	5,8
Finansielle eiendeler målt til amortisert kost	18 362	5,6	19 901	6,6
herav obligasjoner o.a. verdipapirer med fast avkastning	17 446	5,3	18 594	6,2
Finansielle eiendeler målt til virkelig verdi:	289 350	88,2	262 939	87,4
herav aksjer og andeler	122 101	37,2	109 328	36,3
herav obligasjoner o.a. verdipapirer med fast avkastning	161 249	49,1	147 613	49,0
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	328 232	100,0	300 976	100,0
herav selskapsportefølje	37 095	11,3	31 740	10,5
herav investeringer i kollektivporteføljen	281 250	85,7	259 848	86,3
herav investeringer i investeringsvalgporteføljen	9 887	3,0	9 389	3,1
Forsikringsforpliktelser - kontraktsfaste forpliktelser	278 299	84,8	253 331	84,2
herav premiereserve mv.	219 439	66,9	207 356	68,9
herav kursreguleringsfond	37 663	11,5	28 567	9,5
herav tilleggsavsetninger	13 187	4,0	12 293	4,1

* Inkludert aksjer i datterforetak som i hovedsak er eiendomsdøtre

Resultatrapport for finansforetak, 2017
 Resultat og balanse for hver bransje

SKADEFORSIKRINGSFORETAK

43 skadeforsikringsforetak (uten captives, Gard, Skuld og DNK)

Tall i mill. kroner og prosent av premieinntekter f.e.r.

RESULTAT	2017		2016	
	Mill. kr	% av premie	Mill. kr	% av premie
Premieinntekter f.e.r.	42 848		41 215	
Erstatningskostnader f.e.r.	30 317	70,8	28 835	70,0
Forsikringsrelaterte driftskostnader	7 903	18,4	6 799	16,5
Resultat av teknisk regnskap	4 861	11,3	5 822	14,1
Netto inntekter fra investeringer	3 967	9,3	3 741	9,1
herav renteinntekt og utbytte på finansielle eiendeler	2 084	4,9	2 158	5,2
herav verdiendringer	391	0,9	-238	-0,6
herav gevinster ved realisasjon	1 739	4,1	2 020	4,9
Resultat av ikke teknisk regnskap	3 846	9,0	3 794	9,2
Resultat før skattekostnad	8 707	20,3	9 617	23,3

BALANSE	31.12.2017		31.12.2016	
	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK
Investeringer	104 022	77,8	101 295	79,5
Bygninger og andre faste eiendommer	288	0,2	299	0,2
Datterforetak, tilknyttet foretak og felleskontrollerte foretak	11 357	8,5	10 319	8,1
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	21 762	16,3	21 576	16,9
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	70 107	52,4	68 643	53,9
herav aksjer og andeler	15 000	11,2	13 794	10,8
herav obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	53 325	39,9	51 858	40,7
Gjenforsikringsandel av brutto forsikringsforpliktelse	6 606	4,9	5 433	4,3
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	133 671	100,0	127 466	100,0
Egenkapital	40 035	30,0	38 199	30,0
Forsikringsforpliktelse brutto	72 327	54,1	69 815	54,8
herav avsetning for ikke opptjent bruttopremie	18 940	14,2	17 800	14,0
herav brutto erstatningsavsetning	52 469	39,3	51 296	40,2

7 Tabeller for grupper

Banker

Tabell 7.1: Resultatposter for gruppen av de 7 store bankene

	2017		2016	
	Mill.kr.	% av GFK	Mill.kr.	% av GFK
Netto renteinntekter	49 270	1,46	46 618	1,40
Andre inntekter	21 608	0,64	24 250	0,73
herav verdiendr. finansielle instrumenter	5 254	0,16	7 339	0,22
Driftskostnader	31 996	0,95	29 501	0,89
herav lønn og personalkostnader	17 216	0,51	15 972	0,48
Resultat før tap	38 882	1,15	41 368	1,24
Tap på utlån	3 517	0,10	9 058	0,27
Verdifall på ikke finansielle eiendeler	-734	-0,02	6	0,00
Resultat før skatt	36 099	1,07	32 304	0,97
Skattekostnad	7 266	0,22	6 030	0,18
Resultat etter skatt	28 834	0,86	26 274	0,79
EK-avkastning	10,8		10,4	

Tabell 7.2: Balanseposter for gruppen av de 7 store bankene

	31.12.2017		31.12.2016		vekst i %
	Mrd.kr.	% av br. utlån	Mrd.kr.	% av br. utlån	
Forvaltningskapital	3 224,7		3 139,7		2,7
Brutto utlån til kunder	2 240,5		2 143,9		4,5
... Inkl. utlån i gruppeeide OMF-foretak	2 361,3		2 265,9		4,2
Tapsnedskrivninger på utlån	-16,3	-0,79	-17,9	-0,90	-8,7
herav individ. tapsnedskr.	-11,0	-0,5	-11,0	-0,6	-0,4
herav gruppenedskrivning	-5,3	-0,26	-6,8	-0,35	-22,1
Brutto misligholdte utlån	19,0	0,8	25,8	1,2	-26,3
Gjeld til kredittinstitusjoner	242,1		228,9		5,8
Innskudd fra kunder	1 400,8		1 333,8		5,0
Gjeld ved utst. av verdipapirer	1 090,3		1 044,7		4,4
Innskuddsdekning	62,5		62,2		

Tabell 7.3: Resultatposter for gruppen av de 25 mellomstore bankene

	2017		2016	
	Mill.kr.	% av GFK	Mill.kr.	% av GFK
Netto renteinntekter	21 347	2,46	18 779	2,35
Andre inntekter	4 755	0,55	5 008	0,63
herav verdiendr. finansielle instrumenter	577	0,07	804	0,10
Driftskostnader	10 753	1,24	9 857	1,23
herav lønn og personalkostnader	4 470	0,51	4 147	0,52
Resultat før tap	15 349	1,77	13 931	1,74
Tap på utlån	1 143	0,13	1 969	0,25
Verdifall på ikke finansielle eiendeler	4	0,00	-16	0,00
Resultat før skatt	14 202	1,63	11 978	1,50
Skattekostnad	3 263	0,38	2 749	0,34
Resultat etter skatt	10 938	1,26	9 229	1,15
EK-avkastning	13,7		11,8	

Tabell 7.4: Balanseposter for gruppen av de 25 mellomstore bankene

	31.12.2017		31.12.2016		vekst i %
	Mrd.kr	% av br. utlån	Mrd.kr	% av br. utlån	
Forvaltningskapital	903,8		826,1		9,4
Brutto utlån til kunder	772,9		706,0		9,5
... Inkl. utlån i gruppeeide OMF-foretak	845,8		775,4		9,1
Tapsnedskrivninger på utlån	-6,6	-0,86	-6,6	-0,93	0,2
herav individ. tapsnedskr.	-2,9	-0,4	-2,9	-0,4	0,4
herav gruppenedskrivning	-3,7	-0,5	-3,7	-0,5	0,1
Brutto misligholdte utlån	14,2	1,8	11,7	1,7	21,6
Gjeld til kredittinstitusjoner	33,3		37,9		-12,2
Innskudd fra kunder	445,1		411,5		8,2
Gjeld ved utst. av verdipapirer	293,2		271,0		8,2
Innskuddsdekning	57,6		58,3		

Tabell 7.5: Resultatposter for gruppen av de 91 mindre bankene

	2017		2016	
	Mill.kr.	% av GFK	Mill.kr.	% av GFK
Netto renteinntekter	8 022	2,39	6 766	2,22
Andre inntekter	2 329	0,70	2 314	0,76
herav kursgev. finansielle instrumenter	195	0,06	282	0,09
Driftskostnader	5 353	1,60	4 659	1,53
herav lønn og personalkostnader	2 428	0,72	2 081	0,68
Resultat før tap	4 998	1,49	4 421	1,45
Tap på utlån	488	0,15	501	0,16
Verdifall på ikke finansielle eiendeler	11	0,00	-117	-0,04
Resultat før skatt	4 499	1,34	4 037	1,32
Skattekostnad	844	0,25	750	0,25
Periodens resultat	3 655	1,09	3 287	1,08
EK-avkastning	9,7		9,5	

Tabell 7.6: Balanseposter for gruppen av de 91 mindre bankene

	31.12.2017		31.12.2016		vekst i %
	Mrd.kr	% av br. utlån	Mrd.kr	% av br. utlån	
Forvaltningskapital	354,4		320,3		10,7
Brutto utlån til kunder	295,1		267,8		10,2
... Inkl. utlån i gruppeeide OMF-foretak	371,0		338,5		9,6
Tapsnedskrivninger	-2,2	-0,74	-2,0	-0,73	11,1
herav individ. tapsnedskr.	-1,1	-0,4	-1,0	-0,4	12,2
herav gruppenedskrivning	-1,1	-0,4	-1,0	-0,4	10,0
Brutto misligholdte utlån	5,0	1,7	4,0	1,5	26,3
Gjeld til kredittinstitusjoner	5,3		5,2		2,5
Innskudd fra kunder	249,4		229,4		8,7
Gjeld ved utst. av verdipapirer	51,2		43,6		17,5
Innskuddsdekning	84,5		85,7		

Finansieringsforetak

Tabell 7.7: Resultatposter finansieringsforetak med leasing/bilfinansiering som hovedområde (9 norske foretak)

	2017		2016	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Netto renteinntekter	3 590	3,40	3 094	3,19
Andre inntekter	339	0,32	412	0,43
herav verdiendr. finansielle instrumenter	4	0,00	2	0,00
Andre kostnader	1 432	1,36	1 248	1,29
herav lønn og personalkostnader	849	0,80	744	0,77
Driftsresultat før tap	2 464	2,33	2 179	2,25
Bokførte tap på utlån	337	0,32	138	0,14
Resultat før skatt	2 127	2,01	2 041	2,11
Skattekostnad	376	0,36	689	0,71
Resultat etter skatt	1751	1,66	1352	1,40

Tabell 7.8: Balanseposter finansieringsforetak med leasing/bilfinansiering som hovedområde (9 norske foretak)

	31.12.2017		31.12.2016		
	Mill. kr	% br. utlån	Mill. kr	% br. utlån	% vekst
Forvaltningskapital	111 251		102 198		8,9
Brutto utlån til kunder	109 503		96 727		13,2
herav leasing	71 534		62 837		13,8
Leasing totalt i norske foretak*	126 893		112 733		12,6
Tapsnedskrivninger på utlån til amortisert kost	-1 002	-0,9	-959	-1,0	4,5
herav individuelle tapsnedskrivninger	-756	-0,7	-765	-0,8	-1,1
herav gruppenedskrivninger	-245	-0,2	-194	-0,2	26,7
Brutto misligholdte lån, 30 dager	5 848	5,3	5 288	5,5	10,6
Gjeld til kredittinstitusjoner	82 332		78 607		4,7

*omfatter 15 finansieringsforetak og banker

Tabell 7.9: Balanseposter (19 filialer av utenlandske finansieringsforetak)

	31.12.2017	31.12.2016	
	Mill. kr	Mill. kr	Vekst i %
Brutto utlån til kunder	71 458	68 996	3,6
herav leasing (8 filialer)	16 204	13 570	19,4
Leasing totalt i utenlandske filialer*	24 900	22 104	12,7

*omfatter 11 utenlandske filialer av finansieringsforetak og banker

Pensjonskasser

Tabell 7.10: Resultat - private og kommunale pensjonskasser

RESULTAT	Private				Kommunale			
	2017		2016		2017		2016	
	Mill. kr.	% av GFK
Premieinntekter	4 680	2,6	5 162	3,0	8 151	6,2	8 370	7,0
herav forfalte premier brutto	4 686	2,6	5 084	2,9	7 975	6,1	8 211	6,9
herav overføring av premieres. fra andre forsikr.- og pensj.foretak	1	0,0	90	0,1	176	0,1	157	0,1
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	13 392	7,3	8 037	4,6	8 044	6,1	5 441	4,6
herav: renteinntekter og utbytte på finansielle eiendeler	3 068	1,7	3 289	1,9	1 997	1,5	1 976	1,7
gevinster ved realisasjon	4 503	2,5	3 788	2,2	1 505	1,1	1 143	1,0
verdiendringer	4 972	2,7	357	0,2	4 199	3,2	1 933	1,6
Pensjoner mv.	-4 072	-2,2	-3 980	-2,3	-3 691	-2,8	-3 416	-2,9
herav overføring av premiereserve mv. til andre	-40	0,0	-208	-0,1	-139	-0,1	-61	-0,1
Endring i forsikringsforpliktelser - kontraktsfaste forpliktelser	-7 918	-4,3	-4 281	-2,5	-10 072	-7,6	-8 532	-7,1
herav endring i premiereserve mv.	-2 809	-1,5	-3 765	-2,2	-5 101	-3,9	-5 838	-4,9
herav endring i kursreguleringsfond	-4 888	-2,7	-232	-0,1	-4 096	-3,1	-1 724	-1,4
Midler tilordnet forsikringskontraktene -kontraktsfaste forpliktelser	-4 928	-2,7	-3 776	-2,2	-1 036	-0,8	-1 037	-0,9
Forsikringsrelaterte driftskostnader	-442	-0,2	-395	-0,2	-347	-0,3	-306	-0,3
Resultat av teknisk regnskap (kundeporteføljen)	716	0,4	712	0,4	982	0,7	479	0,4
Resultat av ikke-teknisk regnskap (selskapsporteføljen)	1 824	1,0	1 467	0,8	882	0,7	681	0,6
Resultat før skatt	2 540	1,4	2 179	1,3	1 864	1,4	1 160	1,0
Endring i kursreguleringsfondet	4 888	2,7	232	0,1	4 096	3,1	1 724	1,4
Verdijustert resultat før skatt	7 428	4,1	2 411	1,4	5 960	4,5	2 884	2,4
Totalresultat (etter skatt og inkl. andre resultatkomponenter)	2 492	1,4	2 083	1,2	1 867	1,4	1 083	0,9

Tabell 7.11: Balanse - private og kommunale pensjonskasser

BALANSE	Private				Kommunale			
	31.12.17		31.12.16		31.12.17		31.12.16	
	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK
Bygninger og faste eiendommer*	10 950	5,8	10 272	5,8	7 626	5,5	7 100	5,7
Finansielle eiendeler målt til amortisert kost	6 042	3,2	6 926	3,9	12 320	8,9	12 976	10,4
Finansielle eiendeler målt til virkelig verdi:	171 345	90,4	158 767	90,2	118 004	85,0	104 172	83,4
herav aksjer og andeler	76 916	40,6	70 788	40,2	45 185	32,6	38 540	30,9
herav obligasjoner og sertifikater	92 039	48,6	85 368	48,5	69 210	49,9	62 246	49,8
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	189 464	100,0	176 054	100,0	138 768	100,0	124 922	100,0
herav selskapsportefølje	24 113	12,7	20 429	11,6	12 982	9,4	11 311	9,1
herav kollektivportefølje	162 765	85,9	153 026	86,9	118 485	85,4	106 822	85,5
herav investeringsvalgportefølje	2 586	1,4	2 599	1,5	7301	5,3	6 790	5,4
Forsikringsforpliktelser - kontraktsfaste forpliktelser	161 487	85,2	148 488	84,3	116 812	84,2	104 843	83,9
herav premiereserve	124 675	65,8	118 492	67,3	94 764	68,3	88 864	71,1
herav kursreguleringsfond	25 901	13,7	20 995	11,9	11 763	8,5	7 573	6,1
herav tilleggsavsetninger	7 136	3,8	6 924	3,9	6 052	4,4	5 370	4,3

* Inkludert aksjer i datterforetak som i hovedsak er eiendomsdøtre

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

